

SOTSIAALKINDLUSTUSAMETI 2025. AASTA JÄRELEVALVE TEGEVUSARUANNE

Üldosakond, järelevalve talitus

Sisukord

1. Sissejuhatus.....	3
2. Väljaspool kodu osutatava üldhooldusteenuse järelvalve	4
2.1. Järelevalve fookus	4
2.2. Järelevalve metoodika	4
2.3. Järelevalve tulemused	5
3. KOV täisealistele korraldatavate sotsiaaltenuste järelvalve.....	8
3.1. Valim.....	8
3.2. Metoodika ja fookused	9
3.3. Järelevalvete tulemused.....	9
3.4. Sotsiaaltenuste kättesaadavus.....	9
3.5. Sotsiaaltenuste osutamise korraldus	10
3.6. Koduteenus.....	11
3.7. Üldhooldusteenuse rahastamine	12
4. Järelevalve kohaliku omavalitsuse lastekaitsetöö üle.....	13
4.1. Järelevalve metoodika ja fookused	14
4.2. Peamised puudused KOV lastekaitsetöö korralduses	16
4.3. Positiivsed märkamised.....	16
4.4. SKA tähelepanekud KOVidele.....	17
4.5. Järelevalve meeskonna soovitusel lastekaitsetöö tõhustamiseks ja paremaks korraldamiseks.....	18
4.6. Järelevalve meeskonna soovitusel lastekaitse spetsialistile	19
5. Asendushooldusteenuse järelvalve	19
5.1. Järelevalve fookused	20
5.2. Järelevalve metoodika	20
5.3. Järelevalves tuvastatud rikkumised	21
5.4. Järelevalves tehtud tähelepanekud ja teenuseosutajatele antud soovitusel	21
5.5. Koostöö Jõgeva Vallavalitsusega.....	22
6. Lapsehoiuteenuse järelvalve	23
6.1. Tuvastatud rikkumised	23
6.2. Järelkontroll.....	24
6.3. Ettekirjutuse kontroll.....	24
7. Kokkuvõtte majandustegevuse registri toimingutest seisuga 31.12.2025	24
7.1. Kokkuvõtvalt teenuse liikide omapärast.....	25
7.2. Lapsehoiuteenuse ümberkorraldamine lastehoiuks.....	25
8. Pöördumiste lahendamine	26
8.1. Pöördumised lastega seotud teemades	26

8.2. Täisealistele osutatavad sotsiaalteenused ja toetused	27
8.3. Metoodika	28
9. Järelevalve talituse tegevused ESF TAT projektis „Laste ja perede toetamine“ 2025. aastal	28
9.1. KOV lastekaitsevaldkonna tagasiside kogumise metoodikate arendamine	28
9.2. Lastekaitse valdkonna järelevalve spetsialistide pädevuse tõstmine	29
9.3. Raskete tagajärgedega lõppenud lastekaitsejuhtumite analüüsimetoodika arendamine	29
9.4. KOV lastekaitse järelevalve riskimudeli väljatöötamise hange	29
9.5. Järelevalve talituse projektitegevused ESF TAT projektist „Pikaajalise hoolduse kättesaadavuse ja kvaliteedi parandamine“ 2025. aastal	30
10. Sotsiaalkindlustusameti üldosakonna järelevalve talitus numbrites	31

1. Sissejuhatus

2025. aastat on hea meeles pidada kui toimekat ja teiste asutustega koostööle orienteeritud aastat. Toetusime järelevalve tegevustes kolleegide teadmistele Tööinspeksioonist, Tervisekassast, Andmekaitse Inspeksioonist, Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ametist ning Politsei- ja Piirivalveametist. Viisime läbi ühiseid paikvaatlusi ja küsisime vajaduspõhiselt üksteistelt nõu. Planeerime koostööga jätkata ka 2026. aastal.

Lisaks järelevalve põhitegevustele andsime märkimisväärse sisendi Sotsiaalministeeriumi valitsemisala ülese loamenetluse ja järelevalve tõhustamiskava koostamisele, samuti riskihindamise ja ohuproгноosi mudeli koostamisele.

Lastekaitse valdkonna järelevalve spetsialistide pädevuse tõstmiseks korraldati mitmesuguseid koolitusi, seminare ja koostööpäevi. KOV lastekaitse korralduse ja lastekaitsetöö üle tehtava haldusjärelevalve riskimudeli väljatöötamiseks viidi läbi riigihange. Eelpool nimetatud pädevuse tõstmise tegevused ja hange on osa Sotsiaalministeeriumi projektist ESF TAT „Laste ja perede toetamine“.

Head lugemist!

2. Väljaspool kodu osutatava üldhooldusteenuse järelevalve

Väljaspool kodu osutatav üldhooldusteenus (edaspidi üldhooldusteenus) on kohaliku omavalitsuse korraldatav sotsiaalteenus, mis hõlmab abivajaduse väljaselgitamist, teenuse kättesaadavuse tagamist ning teenuse rahastamisel osalemist, et kindlustada abivajavale inimesele igapäevane toimetulek ja väärikas elukvaliteet. Üldhooldusteenus hõlmab igapäevast abi enese eest hoolitsemise (söömine, riietumine, liikumine, hügieenitoimingud) ja tervises seisundiga seotud toimingutes ning igapäevast aktiivsust toetavates toimingutes (vabaaja tegevused).

Hooldereformi tulemusel on üldhooldusteenuse saajate arv viimastel aastatel kasvutrendis, kuna riigi panus kohatasude katmisesse on suurendanud teenuse kättesaadavust.

Üldhooldusteenuse kohtade arvu jätkuvat suurenemist kinnitavad ka majandustegevuse registri (MTR) andmed. Hooldusteenus 29.12.2025 MTR andmetel oli järgmine:

- tegevusluba omab 192 asutust;
- tegevuskohti, kus hooldusteenust osutatakse on 240 (tegevusloa omaja võib teenust osutada erinevates tegevuskohtades);
- teenuskohti on kokku 13021.

Võrreldes 2024. aastaga on uusi üldhooldusteenuse tegevuslubasid välja antud kaheksa ning teenusesaajate kohtade arv on tõusnud 820 koha võrra.

2025. aastal viis Sotsiaalkindlustusamet (SKA) läbi 43 järelevalvet ja 30 järelkontrolli.

2.1. Järelevalve fookus

SKA teostab järelevalvet sotsiaalhoolekandeseaduses (SHS) ja selle alusel kehtestatud õigusaktides sätestatud nõuete täitmise üle, viies läbi kas riikliku või haldusjärelevalve. Riiklik järelevalve tähendab, et SKA kontrollib neid eraettevõtjaid või muid mittetulunduslikke teenuseosutajaid, kes osutavad sotsiaalteenuseid tegevusloa alusel. Haldusjärelevalve seevastu toimub haldussüsteemi sees ehk kontrollitakse kohalike omavalitsuste hallatavaid asutusi, kus sotsiaalteenuseid osutatakse.

Järelevalves kontrolliti üldhooldusteenuse osutamise vastavust sotsiaalhoolekande seadusele (SHS § 20 - 22¹), sotsiaalkaitseministri 19.06.2023 määruses nr 36 „Nõuded väljaspool kodu osutatavale ööpäevaringsele üldhooldusteenusele“ (määrus) kehtestatud nõuetele ja majandustegevuse nõuete täitmist tulenevalt majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse (MSÜS) § 30 lõikest 2. Järelevalve käigus hinnati, kas teenus on asutuses korraldatud kehtivatele nõuetele vastavalt. Samuti hinnati järelevalve läbiviimisel üldtunnustatud kvaliteedipõhimõtete täitmist üldhooldusteenuse osutamisel (SHS § 3 lõige 2).

2.2. Järelevalve meetodika

Järelevalve eesmärk on aidata kaasa, et üldhooldusteenus vastaks õigusaktides sätestatud tingimustele. Järelevalve läbiviimise aluseks on ohuproгноos, mis koostatakse tuginedes varasemate kontrollide käigus tuvastatud rikkumistele, SKA-le lahemdamiseks saadetud pöördumistele (pöördumised, kaebused, märgukirjad), statistikale ja andmetele erinevatest andmekogudest. Ohuproгноosi ja pöördumiste alusel koostatakse tööplan, mis on aluseks järelevalvemenetluste kavandamisel ja läbiviimisel.

Järelevalve ettevalmistamine on põhjalik protsess, mille käigus analüüsitakse teenuseosutaja kohta kättesaadavat teavet, sealhulgas kodulehte ja H-veebi, samuti e-Äriregistri, töötamise registri (TÖR), majandustegevuse registri (MTR) ja sotsiaalteenuste ja -toetuste registri (STAR) andmeid. Kui teenuseosutajat on kontrollinud õiguskantsler, tutvutakse ka kontrollkäigu kokkuvõttega. **Üldhooldusteenuse järelevalve raames toimuv paikvaatlus viiakse läbi etteteatamata**, kuna tegemist on ööpäevaringse sotsiaalteenuse osutamisega. Järelevalve raames viiakse läbi vestlused mitmete osapooltega (hooldustöötajad, teenusesaajad ja nende lähedased, kohalikud omavalitsused), et saada ülevaade üldhooldusteenuse toimimisest, osapoolte rahulolust ja järelevalve käigus ilmnenu probleemidest. Järelevalve tulemused kirjeldatakse järelevalve aktis.

2.3. Järelevalve tulemused

SKA üldosakonna järelevalve talitus viis 2025. aastal läbi üldhooldusteenuse järelevalveid kokku 43-s asutuses (tegevuskohti oli 54). Järelevalve toimingute maht oli 38% kõigist üldhooldusteenust osutavatest asutustest ning võrreldes 2024. aastaga teostati kuus järelevalvet enam (arvestusse on võetud asutused, kus 2025. aastal viidi läbi järelevalve või järelkontroll).

Riiklik järelevalve (36 asutuses) toimus järgmistes üldhooldusteenust osutavates asutustes: Paide Südamekodu OÜ, OÜ Maarjamaja, OÜ Häcke, OÜ Krabimaania, Tartu Südamekodu OÜ, Soleros OÜ, Ahula Pansionaat OÜ, Karjaküla Sotsiaalkeskus OÜ, SA Hooldekodu Härmalõng, Valkla Südamekodu OÜ, Pansionaat OÜ, OÜ Pariisi Erihoolduskeskus, SA Narva Õigeusu Seek, SeniorPlus Kodud OÜ Kalbu ja Järvakandi Kodud, SA Narva-Jõesuu Hooldekodu, Sihtasutus Sillamäe Haigla, Sihtasutus Otepää Tervisekeskus, Sihtasutus Valga Haigla, Lõuna-Eesti Hooldekeskus AS-i Sangaste Kodu, Karksi Kodu ja Põltsamaa Kodu, Sihtasutus Sõmerpalu Hooldekodu, Sihtasutus Kilingi-Nõmme Tervise- ja Hoolduskeskus, SA Abja Haigla, Väärikas Vanadus OÜ, OP Eakatekodu OÜ Loksa kodud, Sihtasutus Jõhvi Haigla, Sihtasutus Alutaguse Hoolekeskus, Sihtasutus Ida- Viru Keskhaigla, AS Tõrva Tervisekeskus, OÜ Nemesten, mittetulundusühing Halinga Turvakodu, Piigaste Südamekodu OÜ, Sihtasutus Viljandi Haigla, Hõbepaju OÜ (ei omanud tegevusluba).

Hõbepaju OÜ oli ka 2025. aasta üks eriilmelisemaid teenuseosutajaid, tegutsedes Tartu linnas tegevusloata. Koostöös Politsei- ja Piirivalveametiga (PPA) viidi läbi paralleelsed menetlused. SKA tegi Hõbepaju OÜ-le ettekirjutuse oma tegevuse seadustamiseks või lõpetamiseks. Detsembris 2025 lõpetas Hõbepaju OÜ tegutsemise üldhooldusteenuse valdkonnas, teenusel olnud eakatele leiti teised teenuseosutajad.

Haldusjärelevalve (7 asutust) viidi läbi Väätsa eakate kodus, Rõuge Hooldekodus, Narva Sotsiaaltöökeskuses, Hooldekodus Pihlakobar, Kanepi Valla Hooldekeskuses, Pärna Pansionaadis ja Surju Hooldekodus Videvik.

Tunnustust väärivad 14 teenuseosutajat, kelle suhtes oli pärast järelevalve läbiviimist võimalik menetlus lõpetada. Üldhooldusteenust osutavad seaduses sätestatud nõuete kohaselt järgmised asutused: Tartu Südamekodu OÜ, SeniorPlus Kodud Järvakandi Kodu, Sihtasutus Alutaguse Hoolekeskus ja Hooldekodu Pihlakobar.

Rikkumine kõrvaldati järelevalvemenetluse ajal ning menetlus lõpetati järgmistes asutustes: Rõuge Hooldekodu, Väätsa eakate kodu, Lõuna-Eesti Hooldekeskus AS Sangaste Kodu, Sihtasutus Sillamäe Haigla, SA Narva-Jõesuu Hooldekodu, Sihtasutus Otepää Tervisekeskus, Sihtasutus Jõhvi Haigla, Sihtasutus Kilingi-Nõmme Tervise- ja Hoolduskeskus, Piigaste Südamekodu OÜ, Kanepi valla Hooldekeskus Saverna kodu.

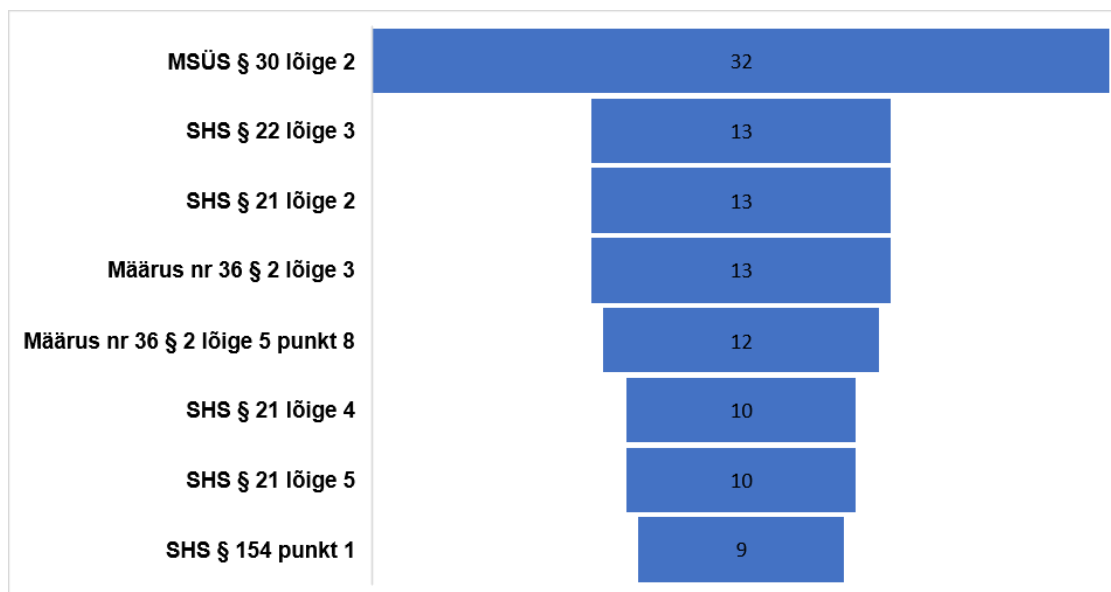
Oluline on märkida, et järelevalvete käigus teevad teenuseosutajad aktiivset koostööd, on orienteeritud lahendustele ning üldhooldusteenuse kvaliteedi parandamisele. Üha enam panustatakse teenusesaajate keskkonna tingimuste ja ligipääsetavuse parandamisse, kättesaadavad on tervishoiuteenused ning leitakse täiendavaid võimalusi teenusesaajate

vabaaja sisustamiseks. Lisaks on teenusesaajad ise väljendanud rahulolu nii teenuse osutamise koha kui ka hooldustöötajate tööga.

Positiivsete tulemuste kõrval ilmnedid järelevalvete käigus ka puudused. 2025. aastal tuvastati üldhooldusteenuse järelevalvetes kokku 133 rikkumist. Ettekirjutus rikkumiste kõrvaldamiseks koostati **neljale** teenuseosutajale, kellel on varasemalt olnud sarnaseid rikkumisi või seadsid tuvastatud rikkumised ohtu teenusesaajate turvalisuse. Ettekirjutus ühe rikkumise kõrvaldamiseks koostati SA-le Narva Õigeusu Seek ja OÜ-le Hõbepaju, kahe rikkumise kõrvaldamiseks OP Eakatekodu OÜ-le ning Pansionaat OÜ ettekirjutus sisaldas kaheksas punktis rikkumisi. Pansionaat OÜ-l ja SA-l Narva Õigeusu Seek tuli tasuda ka sunniraha, sest rikkumised ei olnud tähtajaks kõrvaldatud. Ettekirjutuste kontrollimise menetlused jätkuvad 2026. aastal OP Eakatekodu OÜ-s ja SA-s Narva Õigeusu Seek.

Peamised rikkumised:

- **Kõige sagedasem rikkumine** teenuseosutajate seas on jätkuvalt majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse (MSÜS) § 30 lõike 2 nõude täitmata jätmine. See tähendab, et teenuseosutaja peab teavitama SKAd muudatustest vahetu hooldusteenuse osutajate hulgas (hooldustöötaja või abihooldustöötaja töölt lahkumisest või tööle vormistamisest, sh asendajad) ning tegevusloa kontrollieseme ja kõrvaltingimuste muutumisest. 32 teenuseosutajat ei teavitanud õigeaegselt (hiljemalt viie tööpäeva jooksul) tegevusloa andmiseks pädevat majandushaldusasutust (SKA) tegevusloa kontrolliesemega seotud asjaolude ja kõrvaltingimuste muutumisest.
- **Hooldustöötajate kvalifikatsiooninõuded** on üks tegevusloa kontrolliesemetest. Üldhooldusteenuse osutamisel on äärmiselt oluline, et teenuseosutajal oleks piisavalt kvalifitseeritud hooldustöötajaid, et tagada teenusesaajate heaolu ja õiguste kaitse. Abihooldustöötajad võivad töötada vaid hooldustöötaja juhendamisel. Järelevalve käigus ilmned, et 13 teenuseosutajat ei täitnud sotsiaalhoolekande seaduse (SHS) § 22 lõike 3 nõuet, jättes abihooldustöötajad tööle 12-24 tunniks hooldustöötaja juhendamiseta.
- 13-l teenuseosutajal esines **rikkumisi privaatsuse tagamisel hooldustoimingute tegemisel**. Määruse § 2 lõike 3 kohaselt peab teenuseosutaja tagama teenusesaajale privaatsuse hooldustoimingute ajal, kasutades mitmekohalistes tubades hooldustoimingute teostamisel näiteks sirmi või vahekardinat.
- **Probleemid hooldusplaanide nõuete täitmisega** (SHS § 21) on jätkuvalt sagedased. Iga neljas teenuseosutaja ei kajasta hooldusplaanis teenuse eesmärki, kavandatud tegevusi ega nende sagedust ning puuduvad hinnangud tegevuste elluviimisele. Samuti ei vaadata hooldusplaanide regulaarselt üle vähemalt kord poolaastas. Mitmel juhul puudub hooldusplaanis hinnang tervishoiuteenuste vajadusele.
- Hooldustoimingud ning muud toetavad tegevused ja teenused peavad olema teenusesaajale koostatud hooldusplaanis selgelt kirjas, kuna see on hooldustöötajate igapäevane töövahend. Järelevalve käigus selgus, et 13 teenuseosutajat ei koostanud hooldusplaani 30 päeva jooksul teenuse osutamise alustamisest.
- Üldhooldusteenusele kehtestatud nõuete kohaselt **tuleb teenusesaajat pesta üle keha vähemalt üks kord nädalas** (määrus nr 36 § 2 lg 5 p 8). Järelevalve käigus selgus, et 12 teenuseosutajat ei täitnud seda nõuet. Teenusesaajaid pesti üle keha 10–12 päeva järel, mis ei vasta kehtestatud korrale.
- Tegevusloa kontrollieseme hulka kuulub ka **teenuse osutamise koht**, mis peab vastama tervisekaitse- ja tuleohutusunõuetele. Tegevusloa kõrvaltingimusena on määratud **maksimaalne isikute arv**, kellele võib teenust osutada. Üheksa teenuseosutajat ei järginud üldhooldusteenuse tegevusloal lubatud maksimaalset isikute arvu. Teenusele oli võetud rohkem teenusesaajaid kui tegevusloal on lubatud.

Tabel 1. Peamised rikkumised

Läbiviidud järelevalvete käigus selgus, et kohaliku omavalitsuse üksus koostab teenusesaaja üldhooldusteenusele suunamisel haldusakti või -lepingu, kuid see käsitleb üksnes teenuse rahastamist. Haldusdokumendis ei ole määratletud teenusesaaja kõrvalabi vajadusest tulenevaid konkreetseid toiminguid. Samuti ei osalenud kohalikud omavalitsused teenuse rahastajana hooldusplaanide koostamisel.

Üldhooldusteenuse järelevalves võrreldi teenuseosutajate kehtestatud hoolduskulu komponenti (SHS § 22¹ lõige 6) Rahandusministeeriumi koostatud hoolduskulu mudeli soovitusliku näidiskalkulaatori andmetega. Enamasti vastasid teenuseosutajate arvestatud hoolduskulud näidiskalkulaatori andmetele, kuid esines ka märkimisväärsed erinevusi. Näiteks oli SA Narva-Jõesuu Hooldekodu ja SA Kilingi-Nõmme Tervise- ja Hoolduskeskus arvestanud hoolduskulu peaaegu poole kõrgemaks kui näidiskalkulaator arvestas. Samal ajal olid Ahula Pansionaat OÜ ja SA Jõhvi Haigla arvestanud hoolduskulud ligikaudu 500 eurot madalamaks.

Järelevalves tehti teenuseosutajatele ka ettepanekuid/soovitusi, millele üldhooldusteenuse osutamisel enam tähelepanu pöörata. Soovitused puudutasid peamiselt üldhooldusteenuse kvaliteedi parandamist lähtudes kvaliteedijuhisest, koostööd Dementsuse Kompetentsikeskusega, selgitusi MSÜS § 30 lõike 2 täitmiseks ning privaatsuse (nt sirmid, kardinad) ja turvalisuse tagamist (nt ligipääsetavus, tõhus abikutsumise süsteem). Lisaks jagati soovitusi hooldusplaani koostamiseks, sealhulgas hooldusplaani juhendi kasutamiseks, teenusesaajate lähedaste kaasamiseks hooldusplaani koostamisse ning hooldusplaani rakendamiseks hooldustöötajate töövahendina. Tähelepanu juhiti ka hooldustöötajate ja teenusesaajate suhtarvule, mis rakendub 01.07.2026.

Järelevalve järelkontrollid

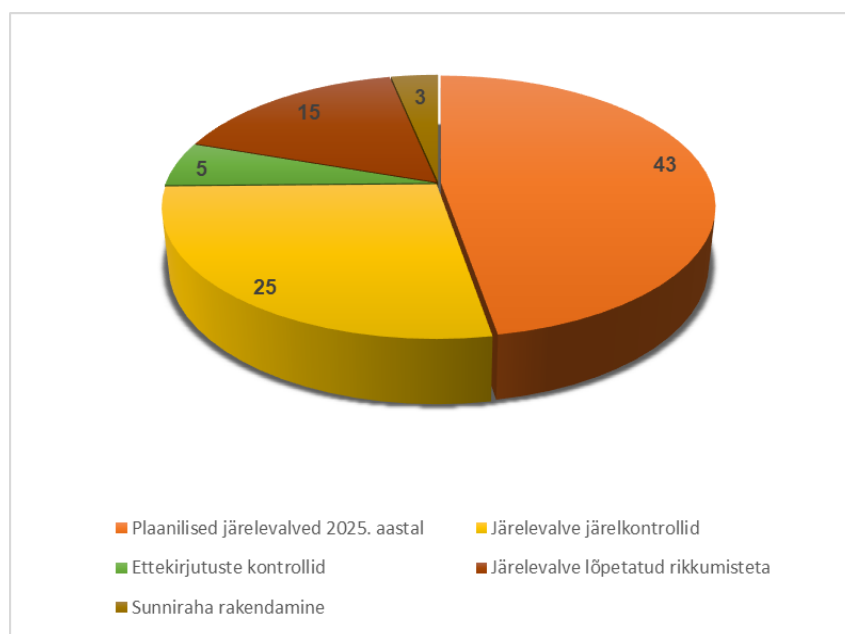
Kui järelevalve käigus tuvastab SKA rikkumisi ning teenuseosutaja teeb nende kõrvaldamisel koostööd, tehakse järelkontroll. Selle eesmärk on hinnata, kas rikkumised on määratud tähtjaks kõrvaldatud. Järelkontrolli käigus kontrollitakse ka ettekirjutuse täitmist.

Lisaks järelevalve tööplaanile (43 järelevalvet) viis SKA 2025. aastal läbi 30 järelkontrolli, mille hulgas oli viis ettekirjutuse täitmise kontrolli ning 2024. aasta kahe teenuseosutaja järelkontrolli. Järelkontrolli raames hinnatakse uuesti, kas teenuseosutaja järgib üldhooldusteenuse osutamisel SHS-is sätestatud nõudeid.

22 teenuseosutajat, kellele SKA 2025. aastal määras järelkontrolli, kõrvaldasid rikkumised tähtajaks ning menetlus lõpetati.

Järelkontrolli tähtajaks ei olnud kaks teenuseosutajat, MTÜ Lille Turvakodu ja Pansionaat OÜ rikkumisi kõrvaldanud, mistõttu koostati neile ettekirjutus. MTÜ Lille Turvakodu täitis ettekirjutuse tähtaegselt ja menetlus lõpetati. Paraku Pansionaat OÜ ja SA Narva Õigeusu Seek ei kõrvaldanud rikkumisi ettekirjutuses määratud tähtajaks, mille tõttu rakendas SKA teenuseosutajatele sunniraha. 2025. aasta lõpuks täitis Pansionaat OÜ uue tähtajaga määratud ettekirjutuse ja menetlus on lõpetatud, SA Narva Õigeusu Seek menetlus oli 31.12.2025 seisuga veel aktiivne.

2025. aasta järelevalvetest seitse teenuseosutajat (OÜ Nemesten, MTÜ Halinga Turvakodu, SA Viljandi Haigla, Lõuna- Eesti Hooldekeskus AS Põltsamaa Kodu, Surju Hooldekodu Videvik, Väärikas Vanadus OÜ, OP Eakatekodu OÜ) jäävad järelevalve järelkontrolli menetlusse 2026. aastal.

Tabel 2. Järelevalvete tulemused

3. KOV täisealistele korraldatavate sotsiaalteenuste järelevalve

3.1. Valim

2025. aastal viidi täisealistele suunatud sotsiaalteenuste korraldamise järelevalve läbi 18 kohalikus omavalitsuses (KOV). Kahes neist, Toila ja Alutaguse vallas oli sarnane haldusjärelevalve varem läbi viidud, ülejäänutes oli see esmakordne. Järelevalve keskendus koduteenuse, üldhooldusteenuse, tugiisikuteenuse, isikliku abistaja teenuse, eluruumi tagamise teenuse ning sotsiaaltransporditeenuse korraldamisele ja kättesaadavuse tagamisele. Tartu vallas ja Kuusalu vallas viidi samaaegselt läbi ka lastekaitsevaldkonna järelevalve.

3.2. Metoodika ja fookused

Järelevalves kasutatud meetodid olid e-kirjavahetus, dokumentide vaatlus ja analüüs, vestlused paikvaatlusel ning e-kanalite kaudu. Järelevalve teostajatel oli juurdepääs kontrollitava KOV-i sotsiaalteenuste ja -toetuste andmeregistri (STAR) menetlustele, tutvuti KOV-ide kodulehtedega. Paikvaatlustel andsid selgitusi täisealiste sotsiaalteenuste korraldamisega seotud ametnikud, vastates ettevalmistatud küsimustikule.

Lisaks intervjueriti KOV-ides koduteenust vahetult osutavaid töötajaid (Toila vald, Tartu vald, Rakvere vald, Raasiku vald, Narva-Jõesuu linn, Kiili vald, Kadrina vald, Jõhvi vald, Alutaguse vald). KOV-ides, kus koduteenust osutatakse vallavalitsuse hallatavate asutuste kaudu, küsitleti asutuste juhatajat ja/või koduteenuse osutamisega seotud töötajaid (Sillamäe linnas Hoolekandekeskus SÜGIS, Jõelähtme vallas Jõelähtme päevakeskus, Tori vallas Sindi Sotsiaaltöökeskus, Haapsalu linnas Haapsalu Hoolekandekeskus). Kuusalu vallas, kus koduteenust osutab MTÜ Hooela, selgitas koduteenuse korraldust juhatuse liige.

SKA lähtus täisealistele sotsiaalteenuste osutamisele hinnangu andmisel SHS §-dest 14, 15 ja 16¹ ning koduteenuse ja üldhooldusteenuse osutamist reguleerivatest sätetest. Pöörati tähelepanu sellele, kuidas KOV-ides on rakendunud 01.01.2025 jõustunud sotsiaalkaitseministri määrus nr 40 „Nõuded koduteenusele“ (määrus nr 40).

3.3. Järelevalvete tulemused

Järelevalvemenetlus lõpetati 14 KOV-is. Neljas KOV-is (Alutaguse, Kadrina, Kuusalu ja Toila) rikuti SHS § 4 punktis 3 ja § 16¹ sotsiaaltöötajale sätestatud kohustuslikke haridusnõudeid ning KOV-idele tehti ettekirjutused. Alutaguse Vallavalitsus, Kadrina Vallavalitsus ja Kuusalu Vallavalitsus täitsid ettekirjutuse määratud tähtjaks.

Kontrollitud KOV-ides oli inimeste abivajadus välja selgitatud (hinnatud) ning vastava abi väljaselgitamise kohustus täisealiste sotsiaalteenuste (koduteenus, ÜH-teenus, isikliku abistaja teenus, tugiisikuteenus, eluruumi tagamise teenus, sotsiaaltransporditeenus) korraldamisel ja osutamisel täidetud.

Kõikides kontrollitud KOV-ides oli täidetud SHS § 14 lõike 1 nõue: kehtestatud oli sotsiaalhoolekandlise abi andmise kord, mis sisaldas vähemalt sotsiaalteenuste ja -toetuste kirjeldust, rahastamist ning nende taotlemise tingimusi ja korda.

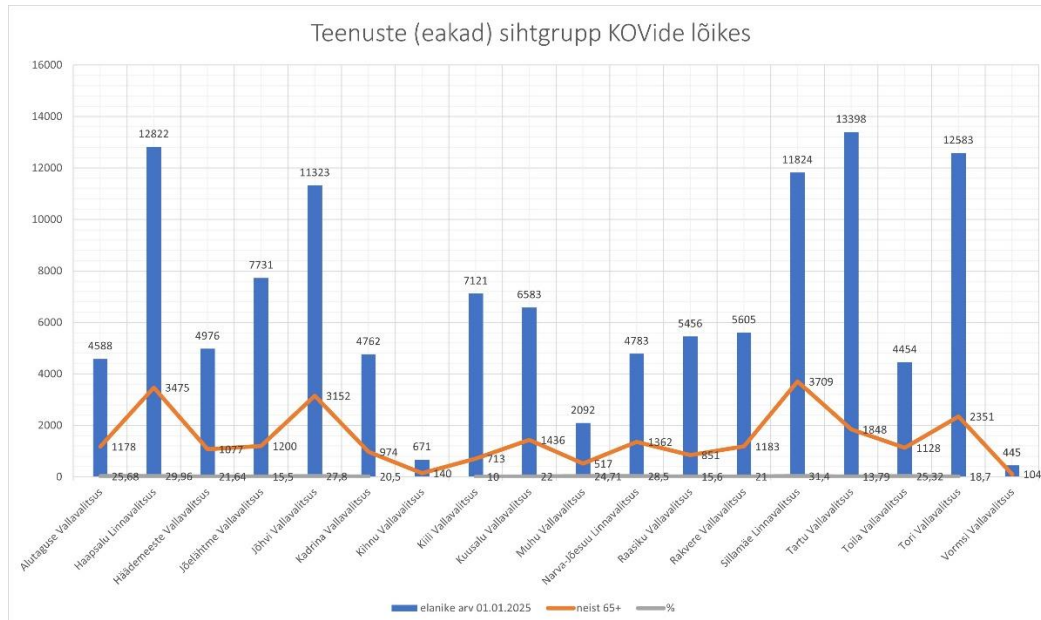
3.4. Sotsiaalteenuste kättesaadavus

Järelevalvetes kontrolliti, kas ja kuidas on sotsiaalteenused inimestele kättesaadavaks tehtud:

- Tartu valla, Narva-Jõesuu linna, Jõelähtme, Häädemeeste ja Alutaguse valdades toimub elanike teenindamine ja vastuvõtt lisaks valla keskusele ka valla teistes piirkondades ja see tagab inimestele kodule lähema teeninduse.
- Sotsiaalteenuseid kajastav oluline ja ajakohane info (teenuste kirjeldus, vajalikud dokumendid, seotud ametnikud, kontaktandmed jms) oli Rakvere valla, Kadrina valla, Jõhvi valla ja Alutaguse valla kodulehtedel. Raasiku valla, Jõelähtme valla ja Häädemeeste valla kodulehtedel vajas info kaasajastamist ning KOV-idele tehti vastav ettepanek.
- Jõelähtme valla ja Tartu valla tähelepanu pöörati sotsiaaltöötajate töökoormusele ning tehti ettepanek analüüsida teenistujate töökorraldust ja töökoormust ning ajakohastada ametijuhendid. Vormsi vallale, kus sotsiaalteenuseid osutab üks sotsiaaltöötaja, tehti

ettepanek mõelda töökorralduslikult läbi, kuidas tagada abivajajatele sotsiaalteenuste ja toetuste järjepidev korraldamine ja osutamine spetsialisti äraolekul.

- Toila vallas ja Sillamäe linnas, kus eakate (65+) osakaal on Eesti keskmisest (21%) kõrgem, soovitati analüüsida üle 65-aastastele elanikele oluliste sotsiaalteenuste senist korraldust ja kättesaadavust.

Tabel 3. Eakate osakaal kohalike omavalitsuste lõikes

3.5. Sotsiaalteenuste osutamise korraldus

Järelevalve käigus vaadati läbi menetluste alusdokumendid ja materjalid, mille abil selgitatakse välja inimese sotsiaalse vajaduse. Kontrolliti, kuidas hinnati inimese abivajadust: millist hindamisdokumenti kasutati, kes hindamise tegi ja kus see toimus.

Samuti selgitati välja, keda hindamisse kaasati, kas hindamise tulemus lisati haldusaktile või -lepingule ning kuidas edastati vajalik teave koduteenuse osutajale või hooldekodule.

KOV-ides kasutatakse abivajaduse väljaselgitamiseks enamasti üht või kahte paberikandjal täidetavat hindamisdokumenti. Näiteks Tartu vald kasutab hooldusvajaduse hindamise testi üldhooldusteenuse korral ja hindamisinstrumenti hooldusvajaduse ja sotsiaalteenuste määramiseks koduteenuse, isikliku abistaja teenuse ning tugiisikuteenuse vajaduse selgitamiseks. Raasiku vallas selgitatakse abivajadust välja ühe dokumendi põhjal, milleks on „Hindamisinstrument hooldusvajaduse ja sotsiaalteenuste määramiseks“. Kontrollitud KOV-ides (Vormsi Vallavalitsus) toimus abivajaduse hindamine vaid STAR keskkonnas. Üksikuid hindamisi STARis on läbi viidud Kuusalu vallas, kus peamiselt on kasutusel „Hindamisinstrument hooldusvajaduse ja sotsiaalteenuste määramiseks“. SKA soovitas KOVidele, kes ei kasutanud abivajaduse hindamist STAR keskkonnas, kaaluda sealse elektroonilise hindamisvahendi kasutuselevõttu.

Kontrollitud omavalitsustes ei hinnatud koduteenuse saajate abivajadust uuesti olukorras, kus teenuse osutamise ajal muutus inimese kõrvalabi vajaduse määr tema tegevusvõime või elukeskkonna tõttu (SHS § 18 lg 1). Uus hindamine tehti enamasti alles siis, kui muutus osutatav teenus, näiteks koduteenuselt üldhooldusteenusele suunamisel. SKA juhtis

omavalitsuste tähelepanu korduva hindamise kohustusele ning vajadusele see praktikas tagada, (nt Jõhvi vald, Haapsalu linn).

Kuusalu, Toila, Raasiku, Muhu ja Kadrina valdades esines abivajaduse hindamisi, mida ei olnud läbi viinud ametnik. Narva-Jõesuu linnas oli koduteenuse abivajaduse hindamine delegeeritud koduhooldustöötajatele ning Haapsalu linnas hallatavale asutusele. Nimetatud KOVide tähelepanu juhiti sellele, et abivajaduse hindamise õigus ja kohustus on vaid ametnikul (SHS § 15).

Täisealistele sotsiaalteenuste määramise otsus tehti taotluse, hindamisdokumendi, hindamisintervjuu ning vajaduse korral täiendavate andmete, nagu näiteks STARi päringute alusel SKA-le ja Töötukassale.

Reeglina olid sotsiaalteenuse määramise otsused vastu võetud järgides SÜS § 25 lõikes 1 sätestatud kümne tööpäeva pikkust tähtaega. SKA juhtis Rakvere valla, Raasiku valla ja Tartu valla tähelepanu, et juhul kui otsuse tegemine viibib objektiivsetel põhjustel kauem kui kümme tööpäeva, tuleb otsust ootavale inimesele anda teavet otsuse hilinemise, selle põhjuste ning otsuse tegemise eeldatava aja kohta (HMS § 41).

STARi menetlustes kontrolliti, kas ja millal on menetlused avatud ning millised andmed registrisse on kantud. Vaatamata sellele, et osade andmete STARi kandmise tähtaega on pikendatud, soovitas SKA igapäevatoos kanda STARi sotsiaalteenuste ja -toetuste põhimääruse § 8 lõike 1 punktides 8, 11 ja 12 ning lõikes 6 sätestatud andmed ning korrastada varem sisestatud menetlused. Nimetatud soovitusi said Tartu vald, Sillamäe linn, Raasiku vald, Narva-Jõesuu linn, Muhu vald, Kihnu vald, Jõhvi vald, Jõelähtme vald, Häädemeeste vald, Haapsalu linn, Alutaguse vald, Tori vald ja Vormsi vald. Positiivset tähelepanu pälvisid Rakvere valla ja Kadrina valla ametnikud STARis avatud ja sisestatud sotsiaalteenuste menetluste ning lisatud dokumentide eest.

3.6. Koduteenus

Määruse nr 40 rakendamine

Järelevalvetes pöörati tähelepanu 01.01.2025 jõustunud [määruse nr 40](#) rakendamisele.

- Kadrina, Kiili ja Rakvere vallad ning Sillamäe linna Hoolekandeaustus „Sügis“ juhindusid sotsiaalkaitseministri määrusest „Nõuded koduteenusele“ ning viisid koduteenust käsitlevatesse kordadesse ja dokumentidesse sisse muudatused enne järelevalvetoimingute algust.
- Kehtiv koduteenuse korraldus sisaldas määruses sätestatud ja kordadesse muudatusi sisse ei viidud (nt Muhu vald, Tartu vald).
- Määruse jõustumisel viidi vajadusel läbi teenusesaaja korduvhindamine ja koostati uus hoolduskava (Kiili vald).
- Hinnanguliselt on KOVide abivajaduse hindamise dokumentides kodu- ja isikuabi toimingud nimetatud (Jõhvi vald, Tartu vald, Kihnu vald, Toila vald). Näiteks Alutaguse vallale tehti ettepanek kaaluda hooldusvajaduse hindamisinstrumenti üle vaatamist ja selles nimetatud ja hinnatavate koduteenuse toimingute vastavusse viimist määruse nr 40 § 2 lõigetes 2 ja 3 sätestatud koduabi ja isikuabiga seotud toimingutega.
- Kui inimesel tuvastatakse koduabi ja isikuabi teenuste vajadus, siis teenus korraldatakse ja osutatakse. Seda ka õhtutundidel ja nädalavahetustel (nt Kihnu vald, Haapsalu linn, Rakvere vald).

- Olemas on koduteenust osutav pädev personal. Vajadusel ollakse valmis värbama töötajaid või ostma teenust sisse (nt Alutaguse vald, Rakvere vald).
- Koduteenuse saajatele ei ole määratud isikuabi toiminguid nagu toitmine, pesemine, mähkmete vahetamine jms põhjusel, et sellist abivajadust ei ole senini tuvastatud (Alutaguse vald, Rakvere vald).
- Ühes KOVis (Häädemeeste vald) puudus võimekus isikuabitoimingute tegemiseks ning selgitati, et juhul, kui selline abivajadus tuvastatakse, hinnatakse inimene üldhooldusteenusele.
- KOVide sotsiaaltöötajad on määruse nr 40 täpsustatud nõuetega kursis.
- Koduteenust osutavate töötajate koolitamist soositakse ja võimaldatakse (nt Alutaguse vald, Haapsalu linn, Jõhvi vald, Kihnu vald, Rakvere vald). Näiteks Alutaguse valla koduhooldustöötajate ametijuhend näeb ette, et töötajal on sotsiaaltööharidus või sotsiaalvaldkonna erialane täiendkoolitus või hooldaja kutsetunnistus ja erialane töökogemus.
- Koduteenust osutavad töötajad on varustatud vajalike töövahenditega, sealhulgas auto (nt Alutaguse vald, Jõhvi vald, Tartu vald).

Koduteenus määratakse haldusaktiga. Selle vastuvõtmise pädevus on vallavalitsusel (Raasiku vald, Narva-Jõesuu linn, Muhu vald, Kiili vald, Kihnu vald, Jõelähtme vald, Vormsi vald), komisjonil (Toila vald, Sillamäe linn, Jõhvi vald, Häädemeeste vald, Haapsalu linn, Alutaguse vald, Tori vald) või ametnikul (Kuusalu vald, Tartu vald, Rakvere vald, Kadrina vald). Lisaks haldusaktile sõlmitakse teenusesaajaga koduteenuse osutamise leping 14es KOVis.

Kokkuvõttes on KOVid välja selgitanud abivajajate vajaduse kodu- ja isikuabi järele ning korraldanud abivajajale vajalikud teenused.

Koduteenuse vahetu osutamine

Järelevalvetes kontrolliti SHS § 19 sätestatud nõude täitmist, mille kohaselt ei tohi teenust vahetult osutada isik, kelle karistatus tahtlikult toimepandud kuriteo eest võib ohtu seada teenust saama õigustatud isiku elu, tervise ja vara. Hiljemalt järelevalvetoimingute ajal veendusid tööandjad, et koduhooldustöötajad on nõuetele vastavad ja puuduvad teenuse osutamist takistavad asjaolud.

Koduteenuse juhendis soovitatakse, et koduteenust vahetult osutav isik on hooldustöötajale vastava erialase ettevalmistusega. Järelevalvetes kogutud infost nähtub, et osad koduhooldustöötajad omavad hooldustöötaja kutset (Rakvere vallas, Alutaguse vallas, Haapsalu linnas) või on teadmised omandamisel (näiteks Alutaguse vallas, Haapsalu linnas).

3.7. Üldhooldusteenuse rahastamine

Kõikides kontrollitud KOVides oli hoolduskulu piirmäär kehtestatud. SHS § 22¹ lõike 3 kohaselt võib KOV kehtestada hoolduskomponendi kulude tasumise piirmäära, mis ei ole takistuseks hooldekodukoha leidmisel.

Järelevalvemenetluse läbiviimise aja seisuga olid **madalaim piirmäär 500 eurot Narva-Jõesuu linnas**. 500 eurot võimaldas katta ühe KOVi asukohajärgse maakonna hooldekodu hoolduskulu. Seega ei ole Narva-Jõesuu linnas tagatud üldhooldusteenuse kättesaadavus selliselt, et inimesel on võimalus valida vähemalt mõne Ida-Virumaa teenuseosutaja vahel, kelle puhul kataks valla kehtestatud piirmäär hooldustöötajate kulud täies ulatuses.

Kõrgeim piirmäär 700 eurot oli Tartu vallas ja Kihnu vallas. Tartu valla piirmäär kattis viie Tartumaa hooldekodu hoolduskulud täielikult ja Kihnu valla piirmäär kattis 22 Pärnumaa hooldekodu hoolduskulud. Pärnumaa KOVidest Häädemeeste valla piirmäär oli 545 eurot ja kattis kolme Pärnumaa hooldekodu hoolduskulud ning Tori valla piirmäär 600 eurot kattis kaheksa Pärnumaal tegutseva hooldekodu hoolduskulud.

Harjumaa KOVides (Jõelähtme vald, Raasiku vald, Kuusalu vald ja Kiili vald) kehtestatud piirmäär 650 eurot kattis kuue Harjumaa hooldekodu hoolduskulud. Ka Lääne-Virumaa Kadrina valla ja Rakvere valla piirmäär oli 650 eurot ja võimaldas katta 12 Lääne-Virumaa hooldekodu hoolduskulud.

Läänemaal asuvate Vormsi valla ja Haapsalu linna piirmäär 600 eurot võimaldab katta kahe Läänemaa hooldekodu hoolduskulud. 600 eurot on piirmäär ka Muhu vallas ja see võimaldab katta kahe Saaremaa hooldekodu hoolduskulud.

Ida-Virumaal asuvate KOVide hoolduskulud ulatuvad 600 eurost Jõhvi vallas 650 euroneni Toila vallas ja Sillamäe linnas. Alutaguse valla piirmäär on 645 eurot. Jõhvi valla piirmäär katab kolme Ida-Virumaa hooldekodu hoolduskulud ning teiste KOVide piirmäärad katavad seitsme hooldekodu hoolduskulud.

Samas võib piirmäär olla ebapiisav kõigis hooldekodudes hoolduskulude katmiseks ja tuleb arvestada täiendava tasuga. SHS § 22¹ lõige 5 nimetab olukorrad, mil KOVil on kohustus tasuda keskmisest vanaduspensionist madalamat sissetulekut saavatele teenusesaajatele osaliselt ka nende makstavad majutus- ja toitlustuskulud. Üldhooldusteenuse hoolduskulude ning inimese väiksema sissetuleku puhul osaliselt ka majutus- ja toitlustuskulude rahastamise haldusaktid võtab enam kui pooltes KOVides vastu vallavalitsus (Kuusalu vald, Toila vald, Tartu vald, Sillamäe linn, Raasiku vald, Narva-Jõesuu linn, Muhu vald, Kiili vald, Kihnu vald, Vormsi vald). Komisjoni otsused on aluseks Jõhvi vallas, Jõelähtme vallas, Häädemeeste vallas, Haapsalu linnas, Alutaguse vallas ja Tori vallas). Ametniku otsustuspädevus on Kadrina vallas ja Rakvere vallas, sealhulgas koostab Rakvere vallas ametnik otsuse STARi keskkonnas. Lisaks haldusaktile sõlmitakse üldhooldusteenuse osutamise lepingud 12es KOVis.

Kokkuvõttes on KOVid üldhooldusteenuse korraldamisel välja selgitanud inimese abivajaduse hooldusteenuse järele ja korraldanud sobiva abimeetme. Teenuse maksumust rahastatakse isikult võetavast tasust ja KOVi eelarvest vähemalt kehtestatud piirmäära ulatuses. KOV osaleb üldhooldusteenuse rahastamises, kui abivajaja ja tema seadusjärgsed ülalpidajad ei suuda teenuse eest tasuda.

4. Järelevalve kohaliku omavalitsuse lastekaitsetöö üle

- 2025. aasta uuenduseks on KOV lastekaitse järelevalve aktide avalikustamine SKA avalikus [dokumendiregistris](#). Lastekaitsetöö juhtumikorraldusega seotud juhtumite analüüsid on kaitstud Isikuandmete kaitse seaduse (IKS) nõuetega ning saadetakse KOVidele eraldi dokumendina.
- Järelevalve läbiviimiseks on saadud sisendid KOV lastekaitse valdkonna riskimudelitest ning SKAle saadetud märgukirjadest.
- 2025. aasta järelevalvete läbiviimisel vesteldi 139 KOV ametnikuga (108 lastekaitse spetsialistiga, 31 valdkonna juhiga sh 6 abivallavanemaga) ning järelevalve raames on Sotsiaalteenuste ja -toetuste andmeregistris (STAR) menetletud üle 350 abivajava lapsega seotud juhtumi.

- Järelevalve raames küsiti tagasisidet KOVi koostööpartneritelt ning 133 võrgustikuliiget on hinnanud koostööd 2025. aastal järelevalvatavates KOV-des keskmiselt 8,13 palliga (10-palli süsteemis).

Lastekaitsetöö järelevalvemenetlused algatati 23s KOVis: Harku, Kuusalu, Saku, Rae, Setomaa, Väike-Maarja, Saue, Räpina, Mustvee, Antsla, Järva, Jõgeva, Luunja, Tartu, Lääneranna, Alutaguse, Kiili, Toila, Tori ja Keila, Pärnu, Rakvere ning Võru Linnavalitsuses.

Lisaks saadeti Viljandi Linnavalitsusele ja Türi Vallavalitsusele märgukirjad seoses vajadusega tõhustada koostööd kahe järelevalve valimisse sattunud KOViga, et leida lahendused, kuidas tagada koostöös laste turvalisus ja heaolu.

Järelevalve raames viidi läbi järelkontroll kümnes omavalitsuses: Põhja-Sakala, Lääne-Nigula, Kanepi, Jõhvi, Tapa ja Saaremaa Vallavalitsuses ning Narva Linna Sotsiaallabiametis, Loksa, Viljandi ja Narva-Jõesuu Linnavalitsuses.

Ettekirjutuste täitmist kontrolliti 11s omavalitsuses: Raasiku, Kehtna, Märjamaa, Rapla, Lääne-Nigula, Nõo ja Märjamaa Vallavalitsuses ning Narva Linna Sotsiaallabiametis, Loksa, Haapsalu ja Narva-Jõesuu Linnavalitsuses. Neist kümnes KOVis sai ettekirjutus täidetud tähtaegselt.

Märjamaa, Tapa ja Põhja-Sakala Vallavalitsuse ning Viljandi Linnavalitsuses toimuvad ettekirjutuse kontrollid 2026. aastal.

4.1. Järelevalve metoodika ja fookused

2025. aasta järelevalve läbiviimisel kontrolliti lastekaitsetöö korraldamise vastavust õigusaktidele, lastekaitsetöötajate vastavust lastekaitseaduse (LasteKS) §de 19 ja 20, nõuetele; hinnati, kas kohaliku omavalitsuse üksus on loonud tingimused lastekaitse töö tegemiseks. 2025. aastal oli järelevalve fookuses hooldus- ja/või suhtlusõiguse küsimuste lahendamine.

Järelevalvemenetluse läbiviimisel pöörati tähelepanu omavalitsuse lastekaitsetöö korraldusele, haldusterritooriumil pakutavatele teenustele, lastekaitse valdkonna prioriteetidele, laste õiguste ja heaolu tagavatele põhimõtetele ning KOVi ja võrgustikupartnerite vahelisele koostööle lastega/perega seotud hooldus- ja/või suhtlusõiguse vaidluste juhtumite lahendamisel.

Hooldus- ja/või suhtlusõiguse fookusega seonduvalt on SKA järelevalve ametnike pädevuste tõstmiseks toimunud kaks koostööseminari (29.08.2025 ja 10.12.2025) ja üks koostöökohtumine Ida-Virumaa omavalitsuste ja Viru Maakohtu esindajatega. Kõigil kohtumistel vahetati kogemusi seoses laste/perede hooldusõigusvaidlustega, kaardistati ootusi hooldusõigusvaidluste juhtumites ning koostöö tõhustamiseks. Kaasatud olid kohtunik Priit Kama, Õiguskantsleri Kantseleist Laste ja noorte õiguste osakonna endine vanemnõunik Kristi Paron, TLÜ õiguspsühholoogia dotsent õiguspsühholoog Kristjan Kask, Ühinenud Kohtutäiturid kohtutäitur Risto Sepp, Advokaadibüroo Sirje Must, vandeadvokaat Marit Seesmaa, Sotsiaalministeeriumi esindaja jt SKA spetsialistid.

Seisukohti kohtumistelt:

- Lastekaitsetöötaja argumendid kohtule võiksid olla rohkem teaduspõhised (sh allikale viidatud), struktuursed ja toetuda lapse heaolu kolmnurgale;
- Julgemini võiks rakendada KOVide erieestkostet keeruliste küsimuste (näiteks vara asjad, tervis) lahendamisel.

- Kohus eeldab hooldusõiguse/suhtluskorra alastes menetlustes lastekaitsetöötajalt sotsiaalteaduslikke kompetentse ja advokaadilt juriidilisi aspekte.
- Lapsevanemale ettekirjutuse tegemine on kahjuks vähene KOV praktika, riik peab kasutama ära kõik võimalused lapse abistamiseks.
- Praegu on lastekaitsetöö menetlustes kitsaskohaks see, et kaalutlust ei põhjendata ega kirjeldata põhjuslikku seost (mis toimub/toimus ja kuidas see kahjustab last).
- Laps ei ole kohustatud lastekaitsetöötajale oma arvamust avaldama, kuid sellesse ei tohi kinni jääda. Lastekaitsetöötaja peab looma keskkonna ja tingimused, et laps tahaks temale oma arvamus anda. Seejuures peab spetsialist dokumenteerima pingutused, mis ta selleks tegi.
- Lapse arvamus välja selgitamisel tuleb hoiduda hinnangute andmisest, see mõjutab lapse ütlusi, kui vestleja annab tema vastustele hinnangut kritiseerides või kiites.
- Õiguspsühholoogi Kristjan Kaski sõnul tuleks proovida kontakti luua ka autistliku lapsega, välistada õigust olla ära kuulatud ei tohiks.
- Eristada lapse ära kuulamisel faktid ja tõlgendus.
- Tihti jääb osapooltel kokku leppimata, kes selgitab perele kohtumäärust.
- Iga peres kasvava lapse huvi tuleb kaalutleda eraldi.
- Võõrandamisel ei ole peavoolu teaduspõhist tunnustust. Kohus peab vaatama, kui laialdaselt tunnustatud meetodika on. Meetodiliselt võõrandumist tuvastada ei saa kohtu hinnangul. Ekspertiisi võib ju kohtusse tuua, aga tunnustatust ei ole. Kohus eelistab kliiniliste psühholoogide ekspertiise, ja kompleksekspertise (kohus võib jätta ka need arvestamata, põhjendades otsust).
- Mida vähem inimesi on lapse ühelt vanemalt teisele üleandmisel, seda parem on lapse heaolu vaates (kohtutäituri praktikale tuginedes).
- Täitemenetluses teeb toimingut kohtutäitur, kohal peab olema elukohajärgne KOV, kel on eriala teadmised lastega suhtlemisel (täituril seda olema ei pea) ja lapsevanemad.
- Kohtutäituri kontakt olgu KOVil alati olemas.
- Kohtulahend on täitmiseks, aga lapsed kasvavad ja olukord võib muutuda. Kui lahend ei ole täidetav, tuleb pöörduda uuesti kohtusse.
- Esialgse õiguskaitse taotlus kohtule peab välja tooma, mis halba juhtub, kui EÕK korras kiiresti asja ei lahenda.
- Probleemiks on vähene vanemluse haldamine lastekaitsetöötajate poolt, mistõttu hakkavad laste hooldusõiguse juhtumid venima, kuna täpselt ei saada aru, kus on murekoht vanemluses ning kuidas vanemlus mõjutab lapse heaolu tervikuna.
- Vanematel soovitatakse liiga kiiresti pöörduda kohtusse, hindamata tegelikult kohaliku omavalitsuse rolli ja vastutuse piire abivajava lapse heaolu tagamisel hooldusõigusvaidlustes. Arvestada tuleb, et kohtulik menetlus võib võtta aega ning ka selle vältel on vajalik tagada igakülgne lapse ja vanemate abistamine. Kohaliku omavalitsuse lastekaitsemenetlus ei saa peatuda kui vanemad pöörduvad kohtusse.

- Lastekaitsetööd hooldusõigusvaidlustes mõjutavad enim: vanemate poolsed rünnakud lastekaitsetöötaja suhtes – sa ei ole erapooletu, sa oled ühe vanema poolt; vanemate poolne valeinfo andmine – näiteks tuuakse välja väärkohtlemise kahtlust; korduvpöördumised, mis ei anna aega sisuliseks koostööks; lapse mõjutamine ja arvamuse kallutamine lapsevanema poolt; KOVide üleste juhtumite puhul lastekaitsetöötajate erinev nägemus lapse huvidest konkreetsetes juhtumites.
- Esineb olukordi, kus KOV lastekaitsetöötaja ei tegele abivajava lapse juhtumiga, kus põhimure on seotud hooldusõiguse küsimusega, tuues välja, et tegemist on vanemate vahelise murega ning seda lahendab ainult kohus. Kui lapsevanemad vaidlevad kohtus oma lapsega seotud küsimustes, on SKA hinnangul tegemist abivajava lapsega, kelle abivajadust on KOV kohustatud hindama ja lapsele tema abivajadusest tulenevaid meetmeid rakendama.

KOV lastekaitsetöö järelevalves tuvastati kokku 180 seadusest tulenevate nõuete rikkumist (järelevalve läbiviimisel 139 ja järelkontrollides 41 rikkumist).

4.2. Peamised puudused KOV lastekaitsetöö korralduses

Peamised puudused olid seotud järgmiste valdkondadega:

- Lapse abivajaduse hindamisel (LasteKS § 17 lg 1 p 3 ja LasteKS § 28) ilmnescid rikkumised 68 korral. (*LasteKS § 28 tuvastatud rikkumised liideti sätete lõikes kokku*).
- Juhtumikorralduse algatamise või mittealgatamise otsust (LasteKS § 29 lg 3) pärast abivajavast lapsest teada saamist ei olnud 10 päeva jooksul tehtud 26 korral.
- Andmete kandmisel STARi (SHS § 144 lõige 1 punkt 8) esines abivajava lapse menetlustoimingute ja kohtulahendite registreerimisel puudusi 20 korral.
- Lapse huvide väljaselgitamisel (LasteKS § 21) ilmnescid puudused 18 järelevalves. (*LasteKS § 21 tuvastatud rikkumised liideti sätete lõikes kokku*).
- Lapse arvamust ei olnud välja selgitatud ega dokumenteeritud (LasteKS § 29 lg 5 ja SHS § 9) nõuetekohaselt 17 korral.
- Võrgustikutöö rakendamine (LasteKS § 29 lg 2) oli puudulik 11 korral.
- Lastekaitsetöötaja nõuetele vastavuse kontrollimisel (LasteKS § 19) tuvastati kahes omavalitsuses (Kuusalu Vallavalitsuses ja Keila Linnavalitsuses) nõuetele mittevastavus ning omavalitsustele tehti selle kohta ettekirjutus.
- Lastega töötamise piirangut ei olnud kontrollinud (LasteKS § 20 lg 3) kaks KOVi.

4.3. Positiivsed märkamised

- Lastekaitsetöötajad on teadlikumad seadustest tulenevatest nõuetest.
- STARi täitmine on muutunud paremaks ja toimingute kanded sisukamaks.
- Laste ja pere kaasamine on juurdumas igapäevasesse praktikasse - vestlused lastega on sagenenud, toimuvad vajaduspõhised kodukülastused ja kontaktkohtumised lapsevanematega, mitte ei piirduta enam pelgalt info vahetamisega telefoni teel.
- Regulaarsed kontaktid lapse/perega, võrgustikuga.

- Koostöö teiste KOVidega – koostöökohtumised, juhtumite ühine menetlemine.
- Meetmete pakkumine tugineb abivajaduse hindamisele, ei ole enam nii juhuslik.
- Peretugevdustöötaja rakendamine suure abivajadusega peredele.
- Juhtide tasandil on märgata lastekaitsetöötajate töö keerukuse mõistmist ja lastekaitsetöötajate väärtustamist.

4.4. SKA tähelepanekud KOVidele

- **Abivajavast lapsest teada saamisel viivitamata lapse abivajaduse hindamine ja abistamiseks meetmete pakkumine.**

Abivajaduse hindamise eesmärk on tuvastada lapse tegelik vajadus ning määrata sellele vastav ja riske maandav toetusmeede.

Lapsele või perele abinõude määramisel tuleb tagada, et lapsele ei osutata üksnes kohaliku omavalitsuse olemasolevaid teenuseid, vaid tugi lähtub lapse tõelisest abivajadusest ning on eesmärgistatult suunatud lapse olukorra lahendamisele.

- **Lapse huvide väljaselgitamisel tuleb koguda asjassepuutuvat teavet lapse olukorra ja isikuga seotud asjaolude kohta ning muud informatsiooni, et saada terviklik ülevaade ja hinnata, kuidas kavandatav otsus mõjutab lapse õigusi ja heaolu.**

Lapse haavatavus, täiskasvanutest sõltumine, ebakindlam õiguslik staatus ning piiratud võimalused oma seisukohti esitada tähendavad, et otsuste tegemisel tuleb pöörata erilist tähelepanu lapse huvidele ja heaolule, arvestades kõiki asjaolusid. Otsustusprotsess, sealhulgas lapse parimate huvide hindamine, peab olema läbipaistev, põhjalikult dokumenteeritud ja kontrollitav.

- **Lapse arvamuse väljaselgitamisel tuleb lapse ja perega luua usalduslik suhe, et laps julgeks oma arvamust avaldada. Kui lastekaitsetöötaja jätab lapse arvamuse tähelepanuta või tõlgendab seda valesti, võib see viia ekslike otsusteni. Seetõttu peab lapse arvamuse väljaselgitamine ja dokumenteerimine olema põhjalik ning vestlused selgelt eesmärgistatud ja sisuliselt analüüsitud. See aitab tagada lapse arvamusega arvestamise ning toetab lapse huvidest lähtumise põhimõtet (LasteKS § 21).**
- **Juhtumimenetluse algatamise või algatamata jätmise otsustamine.**

Kui info abivajavast lapsest jõuab kohalikku omavalitsusse, algatatakse lapsele/perele lihtmenetlus ning kümne päeva jooksul tuleb teha otsus, kas lapse abistamiseks piisab mõne konkreetse üksikmeetme rakendamisest (lihtmenetlus) või vajab ta ulatuslikku ning sageli pikemaajalist toetust (juhtumimenetlus). Selline ajapiirang aitab vältida põhjendamatut viivitust abi osutamisel. Samuti tuleb 10 päeva jooksul juhtumist saada võimalikult kiiresti ülevaade lapse abivajaduse valdkondadest ning esmastest riske maandavatest sekkumisvõimalustest. Abivajaduse eelhindamise tulemusena saab lastekaitsetöötaja teha otsuse juhtumikorralduse algatamise või algatamata jätmise kohta. Antud otsus tugineb abivajavast lapsest saadud teate sisule, eelhindamise käigus kogutud informatsioonile ning lapse ja vanemate arvamusele. Lisaks peab otsustusmenetlus sisaldama hinnangut otsuse võimaliku mõju (positiivse või negatiivse) kohta ning selgitust, mis kriteeriumitele otsus põhineb (lapse parim huvi) ja kuidas on lapse huvi kaalutud teiste asjaolude suhtes.

Juhtumimenetluse algatamisel tuleb koostada **juhtumiplaan**. See tähendab, et tuleb põhjalikumalt hinnata lapse abivajadust (läheldes LasteKS § 28 lõike 2 sätestatud nõuetest) ja koostada abimeetmete rakendamise tegevuskava, kus toodud abimeetmed peavad olema

mõtestatud ja eesmärgipärased. Juhtumiplaani koostamisel tuleb muu hulgas järgida SHS § 9 lõikes 2, Sotsiaalkaitseministri 09.02.2016 määruse nr 10 „Juhtumiplaanis sisalduvate 24 andmete loetelu“ § 1 lõikes 3, LasteKS § 21 lõike 2 punktides 1 ja 3 ning LasteKS § 29 lõikes 5 nimetatud nõudeid. Hinnata tuleb ka teenuse tulemuslikkust. Abi osutamisel tuleb maandada kõiki hinnatud riskifaktoreid. Tegevuskava täitmist tuleb jälgida ja tegevuste tulemuslikkust hinnata (vahehindamised, püstitatud eesmärkide analüüs jt toimingud). Abivajaduse hindamise infot tuleb ajakohastada, et see ei sisaldaks aegunud teavet. Vahehindamise käigus ajakohastatakse abivajaduse hinnangut, arvestades juhtumi keerukust ja muutlikkust ning vahepeal lisandunud teavet. Vahehindamiste sageduse kavandamisel lähtutakse lapse vanusest, abivajaduse iseloomust ning tegevuskavas planeeritud sekkumistest.

STAR-is tuleb kinnitada nii lapse abivajaduse hindamine, juhtumiplaan/tegevuskava, sest kinnitamata dokumente ei saa lapsevanemale edastada. Juhtumiplaani eesmärk on anda terviklik ülevaade lapse heaolu mõjutavatest eluvaldkondadest, tuvastada riskid ja kaitsetegurid ning määratleda tegevused riskide vähendamiseks. Lapsevanema jaoks on oluline mõista, kuidas hinnatakse pere toimetulekut, millised on ootused ja milliseid samme tuleb teha koostöös lastekaitsetöötajaga või iseseisvalt lapse heaolu tagamiseks. Kui STARis on vajalikud protsessid täidetud ja kinnitatud, siis salvestuvad dokumendid „Menetluse dokumendid“ alla ning on edaspidi kättesaadavad.

Kui juhtumit menetletakse lihtmenetlusena, siis uue teabe lisandumisel ja/või uue teate laekumisel tuleb otsustada, kas menetlust saab jätkata lihtmenetlusena või tuleb algatada juhtumikorraldus. **Juhtumikorralduse saab jätta algatamata ainult juhul, kui lapse abivajadus on võimalik rahuldada ühekordse meetmega** (LasteKS § 29 lg 4).

- STARi täitmise kohustus tuleneb SHS § 144 lõikest 1 (punktid 8–10) ning STARi põhimäärusest (§ 15 lõige 2), mille kohaselt tuleb andmed STARi kanda viie tööpäeva jooksul. STARi lapse juhtumit kajastava teabe kogumine lähtub samuti lapse parimast huvist ning last/perekonda puudutav teave on säilitatud turvaliselt ühes kohas. Juhtumikorralduse toetamine on üks keskseid STARi funktsioone, lisaks toetuste ja teenuste määramisele võimaldab see registreerida muid omavalitsusteni jõudnud pöördumisi, kirjeldada lapse ja pere tausta, fikseerida tehtud toiminguid, teha päringuid teistesse riiklikesse registritesse, hinnata lapse/pere abivajadust, probleeme, ressursse ja takistusi ning koostada ja hinnata tegevuskava (juhtumiplaan). Lisaks aitab see ka süsteemsemalt juhtumile läheneda ja saada kiiresti ülevaade lapse/pere olukorrast.

STARi juhendid on leitavad jaotises „Dokumendid“. Muu hulgas on leitavad „Lastekaitse minijuhis“, „Juhtumimenetlus ja juhtumiplaan“, „PPA teated – korduma kippuvad küsimused“ jne. Lisaks saab vajadusel abi ja nõustamist STARi teenusetoelt.

- **Võrgustikutöö** aitab tagada, et lapse ja tema perekonna toetamine ei piirdu vaid ühe valdkonnaga, vaid hõlmab eri spetsialiste, kelle koostöö võimaldab pakkuda lapsele ja perele terviklikku ning parimat võimalikku abi. Konkreetsete spetsialistide kaasamine juhtumitesse sõltub lapse/pere abivajadusest ja juhtumikorralduse eripärast.
- **KOV peab lastekaitsetöö tingimuste loomisel tagama töökorralduse ja vajalikud ressursid**, mis võimaldavad lastekaitsetöötajatel täita seadusest tulenevaid kohustusi, sh ennetustöö ja juhtumikorralduse nõudeid. Juhtumikorraldus peab toimuma nii, et abimeetmete osutamine oleks süsteemne, järjepidev ja vastaks seadusele. Kuigi kohalikul omavalitsusel on õigus otsustada lastekaitsetöö korralduse üle oma haldusterritooriumil, piiravad seda otsustusõigust LasteKS ja SHSis sätestatud kohustused ja nõuded.

4.5. Järelevalve meeskonna soovitusel lastekaitsetöö tõhustamiseks ja paremaks korraldamiseks

- Kujundada lastekaitsevaldkonnas **motivatsioonipakett**, mis toetab lastekaitsetöötajate pikaajalist ametis püsimist. Töökeskkonnas tuleb rakendada meetmeid tööalase stressi ja läbipõlemise ennetamiseks ning hinnata regulaarselt lastekaitse spetsialistide töökoormust, et tagada nende suutlikkus täita ametikohustusi nõuetekohaselt ja õigeaegselt. Ülekoormuse vähendamisel tuleb keskenduda nii tööprotsesside tõhustamisele kui ka täiendavate ressursside kaasamisele.
- Võimaldada **juriidilise toe kättesaadavust** lastekaitsejuhtumite menetlemisel – näiteks luua koostöömudel juriidilist tuge osutava teenistuja ja lastekaitsetöötaja vahel või muu juriidiliste teadmistega partneriga, kes toetaks lastekaitsetöötajat keerukate juhtumite lahendamisel.
- Leppida kokku põhimõtetes **asutustevahelise koostöö tõhustamiseks ja võrgustikutöö tugevdamiseks**. Algatada valdkondadevaheline arutelu, kus töötatakse välja ühtsed põhimõtted ja väärtushinnangud ametkondade koostöös.
- Süvendada **kogukondlikku teavitust ja koostööd**. Kogukondlik teavitustöö võiks sisaldada temaatilisi infopäevi, koolitusi lapsevanematele, koostööd kohalike koolide ja lasteaedadega ning kohaliku meedia ja sotsiaalmeedia võimaluste tõhusamat kasutamist. Eesmärk on suurendada kogukonna usaldust lastekaitsetöö vastu ja julgustada varajast märkamist/teavitamist.
- Taotleda **keerulisemate juhtumite lahendamiseks SKA laste heaolu osakonnalt nõustamist**, et saada abi lapse abivajaduse hindamisel, leida lapse olukorra leevendamiseks lapsele ja tema perele sobivaid teenuseid ning valida lapse abivajaduse ärahoidmiseks või süvenemiseks tõhusaid meetmeid. Soovitame juhtumipõhist nõustamist taotleda lastekaitsetöötajate vahetumisel ka uutel lastekaitsetöötajatel, et saada tuge esmaste juhtumite lahendamisel.

4.6. Järelevalve meeskonna soovitusel lastekaitse spetsialistile

- **Läbida e-kursused:**
 1. „Abivajava lapse märkamine ja abistamine“ ja „Lastekaitsetöö põhialused“ [Digiriigi Akadeemias](#), mis õpetab tundma lapse õigusi, märkama abivajavaid lapsi ning kasutama erinevaid tööriistu nende toetamiseks.
 2. LSV juhtumite lahendamise [e-kursus](#).
- **tutvuda** [Laste küsitlemise käsiraamatuga](#) ning [Lapse osalusõiguse rakendamise juhendiga](#).
- Osaleda tööjõudluse säilitamiseks ja enesehoidmiseks ning läbipõlemise ennetamiseks regulaarselt **supervisioonidel ja kovichoonidel**.

5. Asendushooldusteenuse järelevalve

2025. aastal teostas SKA haldusjärelevalvet asendushooldusteenuse üle Koeru Perekodus. Ettekirjutusi asendushooldusteenuse osutajale ei tehtud, kuid määrati nõuete täitmise järelkontroll.

Järelevalve käigus kontrolliti asendushooldusteenuse vastavust sotsiaalhoolekande seaduses ja lastekaitse seaduses ning nende alusel kehtestatud õigusaktides sätestatud nõuetele. Järelevalves pöörati tähelepanu asendushooldusel olevate laste isikukesksuse toetamisele

lähtuvalt nende traumakogemusest ja töötajate pädevusele ja eetikale ning organisatsiooni kvaliteetsele juhtimisele.

5.1. Järelevalve fookused

Asendushooldusteenuse järelevalves olid 2025. aastal fookuses järgmised sotsiaalhoolekande seaduse § 3 lõikest 2 tulenevad kvaliteedipõhimõtted:

Isikukesksuse kvaliteedipõhimõte

- lapsele tema põhivajaduste rahuldamiseks peresarnaste elutingimuste võimaldamine ning turvalise ja arenguks soodsa elukeskkonna loomine;
- teadlik vanemluse võtmine perevanema poolt;
- perepõhine territoorium, perevanem, kuuluvus, olme, elurütm, osalemine;
- iga lapse individuaalsed eesmärgid, suunamine ja tuleviku planeerimine (mõtestatud ettevalmistus iseseisvaks eluks läbi lapseea), lapse läbiv turvatunne ja teadlikkus;
- traumakogemusega lapse baasvajadus on usalduslik suhe täiskasvanuga, sellele rajaneb lapse turvatunne, koostöötahe, arengupotentsiaal; tingimuste loomine usaldusisiku olemasoluks ja toetus usaldussuhte hoidmisel.

Tervikliku lähenemise kvaliteedipõhimõte

- traumakogemusega lapsele vajaduspõhiste tugiteenuste võimaldamine;
- esmase hindaja, toetaja olemasolu asutuses, kes viib lapse õigete ekspertidega kokku;
- vajaduspõhiste tugiteenuste rahastamine asutuse eelarvest (kulumudeli osa) või lepingupõhiselt;
- perevanema koostöö terapeudiga, igapäevased kodused harjutused, terapeudi juhiste järgimine;
- tugispetsialistide värbamine asutuse koosseisu;
- eestkostetasutuse proaktiivne roll lapse heaolu tagamisel asendushooldusteenusel, initsiatiiv kontaktihoidmisel nii lapse kui perevanemaga, traumateadlik kõrvalvaade (mõistmine, kohalolu, abi, teenused), erinevate spetsialistide kaasamine.

Töötajate pädevuse kvaliteedipõhimõte

- oskustele/väärtustele vastavate töötajate värbamine;
- asutuse väärtused ja eetikanormid;
- perevanema traumateadlikkus, vastavad läbitud koolitused, kasutatavad metoodikad;
- perevanema ressursid/toetus tööks traumeeritud lastega;
- nõustamine, supervisioon, kovisioon, tugiteenused, motiveerimine, arenguestlused.

5.2. Järelevalve metoodika

SKA püüdis järelevalvet teostades tekitada teenuseosutajale võimalikult vähe halduskoormust. Järelevalve korras on SKAI dokumentide ja teabe nõudmise õigus, kuid andmeid töötajate, teenusel olevate laste ja asutuste omanike kohta, mida on võimalik saada riiklikest andmekogudest (näiteks SKAIS, STAR, MTR, TÖR, Äriregister), asutustelt ei nõutud.

Järelevalvemenetlus Koeru Perekodus algatati ühe lapse pöördumise alusel. SKA algatas Koeru Perekodus asendushooldusteenusel viibivate laste pöördumistest initsieeritud

kohtumised Järva Vallavalitsusega (Koeru Perekodu kõrgemalseisev asutus) nii 2024. kui 2025. aastal. Koostöökohtumiste eesmärk oli vahetada mõtteid ja arutada koostöökohti, kuidas tagada laste huvidest lähtuv elukorraldus Koeru Perekodus.

Lisaks asenduskodu juhile, töötajatele ja teenusel viibivatele lastele küsitleti laste eestkostetasutusi, et saada tagasisidet teenuse isikukesksuse, tervikliku lähenemise ja töötajate pädevuse kohta teenuse osutamisel. SKA saatis Terviseametile märgukirja, milles palus kontrollida Koeru Perekodu ruumide ja sisustuse vastavust kehtivatele nõuetele. Pärast järelevalvemenetlust korraldas SKA koostöökohtumise Järva Vallavalitsusega, et arutada Koeru Perekodus asendushooldusteenuse osutamisega seotud küsimusi.

Järelevalve asendushooldusteenuse osutaja juures viidi läbi ette teatamata, et saada võimalikult tõene pilt teenuse osutamise kvaliteedist.

Järelevalve käigus pöörati tähelepanu laste omavahelistele suhetele ja kaasatusse pere toimimisel, lapse usaldusisiku olemasolule, töötajate traumateadlikule pädevusele, distsipliini tagamise meetoditele asutuses ning kaebuste lahendamise praktikatele. Kontrolliti ka majandustegevuse registriga seotud hoolsuskohustuse täitmist teenuseosutaja poolt. Lisaks analüüsiti Koeru Perekodus asendushooldusteenusel viibivate laste lastekaitsetöö menetlusi sotsiaalteenuste ja -toetuste andmeregistris (STAR). SKA tuvastas laste juhtumite lahendamisel puuduseid ning juhtis nende eestkostetasutuste tähelepanu. Samuti edastati eestkostetasutustele laste soove. Näiteks soovis üks laps, et lastekaitsetöötaja küsiks tema bioloogiliselt vanemalt tema lapsepõlve pilte; teine laps soovis, et lastekaitsetöötaja selgitaks talle veel, miks ta peab perekodus elama ning kui kaua.

Asendushooldusel oleva lapse eestkostetasutusel on esmane kohustus lapse huvide eest seismine. Perekodus järelevalvet tehes kontrolliti muuhulgas, kas kohaliku omavalitsuse lastekaitsetöötaja külastab last vähemalt kaks korda aastas, kuidas ta hindab perekodus osutatava teenuse kvaliteeti ning kas ta täidab lapse huvidest lähtuvalt eestkostja rolli lapse perekoduteenusel viibimise ajal. Teenusel olevate lastega vesteldes selgitati välja, kas lapsel on eestkostetasutuse lastekaitsetöötaja kontaktid ning usalduslik suhe lastekaitsetöötajaga.

5.3. Järelevalves tuvastatud rikkumised

2025. aasta järelevalve käigus tuvastati Koeru Perekodus asendushooldusteenuse osutamisel neli rikkumist.

Koeru Perekodu ei olnud täitnud MSÜS § 30 lõiget 2, mille kohaselt peab ettevõtja tegevusloa kontrolliesemega seotud asjaolude ja kõrvaltingimustega seotud asjaolude muutumisest teatama (esitama majandustegevuse muutumise teate) tegevusloa andmiseks pädevale majandushaldusasutusele viivitamata, kuid hiljemalt viie tööpäeva jooksul. MSÜS § 29 kohaselt on ettevõtja majandustegevuse teostamise käigus kohustatud võtma meetmeid majandustegevuse nõuete ning tegevusloa kõrvaltingimuste olemasolu korral ka nende täitmise tagamiseks ja majandustegevuse nõuetele või kõrvaltingimustele mittevastavuse viivitamatuks kõrvaldamiseks (hoolsuskohustus).

Koeru Perekodul oli täitmata LasteKS § 22 lõikes 3 sätestatu, mille kohaselt on last kasvatav isik ja lapsega töötav isik kohustatud lapse abivajaduse ilmnemisel otsima abi ja vajaduse korral tegema koostööd lastekaitsetöötajaga või teiste lapsega töötavate isikutega ning SHS § 45¹² lõikes 1 punkt 1 sätestatu, mille kohaselt peab teenuseosutaja tagama asendushooldusel oleva lapse hooldamise, kasvatamise, arendamise ja turvalisuse.

5.4. Järelevalves tehtud tähelepanekud ja teenuseosutajatele antud soovitused

SKA tegi 2025. aastal läbiviidud järelevalves Koeru Perekodule perekoduteenususe paremaks korraldamiseks järgmised tähelepanekud ja soovitused:

1. Ajakohastada ning korrastada Koeru Perekodu kodulehel ja Järva Vallavalitsuse kodulehel olevate kontaktide andmed ja dokumendid.
2. Vaadata üle ja täiendada kehtestatud dokumendid ning lähtuda nende muutmisel SHS § 3 lõikes 2 sätestatust.
3. Lisada ettepanekute ja kaebuste esitamise ja menetlemise korda Lasteabi ja Terviseameti kontaktid.
4. Pöörata tähelepanu usalduse ja suhete teemale perevanematega.
5. Peresarnaste tingimuste võimaldamiseks kaasata kõiki pereliikmeid igapäevase toidumenüü/tegevuste kavandamisele, kodu- ja majapidamistöödesse, et õpetada lastele/noortele eluks vajalikke oskusi sh tutvuda tööohutusega ning valmistada lapsi/noori ette iseseisvaks eluks.
6. Suurendada laste arvamuste väljaselgitamist otsuste tegemisel igapäeva elu kavandamisel jms.
7. Sisustada lapse/laste vaba aega arendavate ja mõtestatud tegevustega, motiveerida last/lapsi osalema huvitegevuses ning võimaldada lapsel huvitegevuses osaleda.
8. Teha koostööd kohaliku omavalitsuse lastekaitsetöötajatega ning pöörata tähelepanu laste tervislikust seisundist tulenevatele vajaduspõhiste tugiteenuste tagamisele. Kaasata perekodu toimimisse lapse abivajadusest lähtuvalt tugispetsialiste.
9. Mõelda läbi, kuidas igapäevaselt toetada käitumishäiretega, iseenda emotsioonidega ja ümbritseva keskkonna ning sotsiaalsete suhetega raskesti toime tulevaid lapsi.
10. Tagada kõigi perevanemate osalemine SKA korraldatud traumateadliku perevanema koolituses.
11. Korraldada perevanematele koolitusi, mis annavad teadmisi ja praktilisi oskusi, kuidas toetada last oma emotsioonide mõistmisel ja nendega toimetulekul.
12. Lähtuda laste ettevalmistamisel iseseisvaks eluks teaduspõhistest juhendmaterjalidest.
13. Vajalik on 16- ja 17-aastaste lastega alustada nende tulevikuplaanide arutelu ja ettevalmistustega iseseisvasse ellu astumisega. Juhendada ja suunata lapsi iseseisvalt tegutsema.
14. Rakendada positiivseid ja motiveerivaid mõjutusvahendeid, et tunnustada last olukordades, kus ta on olnud millegi poolest eriti tubli või pingutanud märkimisväärselt.
15. Lapsed vajavad arenemiseks ning eneseusu ja -kindluse parandamiseks tunnustamist ja motiveerimist, positiivset tagasisidet, mis kinnitavad neile, et nad on võrdsed partnerid täiskasvanutega ning nad on väärtustatud.
16. Suurendada asenduskodu võimekust tulla toime traumakogemustega, sh käitumisraskustega lastega, võimaldades perevanematele vastavat täiendõpet ja supervisiooni.
17. Tutvuda SOS Lasteküla Eesti Ühing koostatud juhendiga „Juhend lastevastase vägivalda ennetamiseks ja vähendamiseks asenduskodudes“ ning rakendada saadud teadmisi ja põhimõtteid süsteemselt Koeru Perekodu igapäevatoos.

5.5. Koostöö Jõgeva Vallavalitsusega

13.06.2025 toimus Jõgeva Vallavalituses SKA initsiatiivil koostöökohtumine, milles vahetati mõtteid ning arutati koostöökohti asendushooldusteenuse osutamise teemal Jõgeva valla hallatavas asutuses Siimusti Lastekeskuse Metsatareke. Koostöökohtumise eesmärgiks oli vahetada infot ja leida koostöövõimalusi asendushooldusteenusel viibivate laste igapäevaelu korraldusega seondult.

SKA tegi järgmised ettepanekud ja soovitused:

1. On esmatähtis leida toimivaid lahendusi perekodu reeglitele mitte alluvate laste distsiplineerimisele, hoidmaks ära võimalikke lapsi kahjustavaid tõsiste tagajärgedega juhtumeid.
2. SKA soovib Siimusti Lastekeskuses sisse viia usaldusisiku süsteemi. Tingimuste loomine usaldussuhte tekkimiseks asendushooldusteenusel viibivale lapsele on perevanema vastutus. Traumakogemusega lapse baasvajadus on usalduslik suhe täiskasvanuga, sellele rajaneb lapse turvatunne, koostöötahe ning arengupotentsiaal.
3. SKA lastekaitsetöö toetamise talitus tegi ettepaneku kohtuda Siimusti Lastekeskuse Metsatareke töötajatega. Koostöökohtumisel võiks käsitleda järgmisi teemasid: asendushooldusteenusel viibivad lapsed kui traumakogemusega abivajavad lapsed, nende võimalik riskikäitumine, igapäevaelu korraldamine, piiride seadmine ning usaldusliku suhte loomine, mis on esmatähtis vundament eeltooduga toimetulekuks; lapse vajaduste märkamine ning koostöö KOVide lastekaitsetöötajatega; laste juhtumiplaanid ning nende vahehindamise sügavam sisu ja ajakohasus, mille eest ei vastuta asendushooldusteenuse osutaja üksi, vaid koos eestkostjaga.
4. SKA asendushoolduse talitus saab jagada kogemusi ühe perevanema süsteemile ülemineku kohta SOS Lasteküla näitel.

6. Lapsehoiuteenuse järelevalve

2025. aastal viis SKA läbi kaks lapsehoiuteenuse järelevalvet - Veskiaia OÜ-s ja Eesti Laste ja Noorte Diabeedi Ühingu. Paikvaatlused toimusid etteteatamata, tuvastamaks rikkumisi tavaolukorras. Eesti Laste ja Noorte Diabeedi Ühingu paikvaatlustele kaasati Tallinna Sotsiaal- ja Tervishoiuamet. Ettekirjutusi lapsehoiuteenuste osutajatele ei tehtud, kuid Veskiaia OÜ-le määrati nõuete täitmise järelkontroll.

Kahe järelevalve läbiviimisel tuvastati kokku kaheksa rikkumist (neli Eesti Laste ja Noorte Diabeedi Ühingu ja neli rikkumist Veskiaia OÜ-s).

6.1. Tuvastatud rikkumised

- ettevõtja ei täida hooldsuskohustust majandustegevuse teostamise käigus, MSÜS § 29;
- teenuseosutaja ei teavitanud viie tööpäeva jooksul, et tegevusloa andmed on muutunud – isikud, kes enam lapsehoidjana ei tööta, on tegevusloalt eemaldamata ja isikud, kes lastega vahetult töötavad, ei ole tegevusloale registreeritud (nemad lapsehoidjana töötada ei tohi, sest nende vastavus seaduse nõuetele on kontrollimata), MSÜS § 30 lg 2;
- lapsehoidjaid oli laste arvu kohta vähem kui seadus sätestab SHS § 45³ lg 2 p 2;
- lapsehoidjate esmaabikoolitused olid aegunud või ei vastanud nõutud 16 tunni mahule, SHS § 45⁴ lg 2 p3;
- teenuseosutaja jättis tähelepanuta, et kui teenusel on üle 5 lapse, loetakse alla 3 aastased ja sügava ning raske puudega lapsed kahe lapse eest, mistõttu lapsehoidjaid oli teenusel viibivate laste arvu arvestades liiga vähe, SHS § 45³ lg 3;

- lapsehoiuteenuse osutamisel olid tagamata lastekaitseseaduse §s 20 sätestatud nõuded, mille kohaselt tuleb teostada lastega töötavate isikute osas karistusregistri kontrolli regulaarselt vähemalt üks kord aastas ja alati uue töötaja tööle asumisel. Lapsega töötava isiku LasteKS § 20s sätestatud nõuetele vastavuse regulaarse kontrollimise tähtaja kulgemist arvestatakse alates 01.01.2023.
- lasteasutus jättis loomata tingimused, mis aitavad tagada LasteKS § 36 lõikes 1 sätestatud õigust, mille kohaselt on lasteasutuses viibival lapsel on õigus kellestki sõltumata võtta ühendust last kasvatava isiku, rahvastikuregistrisse kantud lapse elukoha järgse kohaliku omavalitsuse üksuse lastekaitsetöötaja ja õiguskantsleriga ning esitada neile lasteasutuse tegevuse kohta arvamusi ja kaebusi.

6.2. Järelkontroll

2025. aastal viidi läbi nõuete täitmise järelkontroll Veskiaia OÜ-s. Järelkontrolli käigus hinnati, kas järelevalve aktis märgitud rikkumine on teenuseosutaja poolt kõrvaldatud ning hinnati teenuse vastavust nõuetele. SKA tuvastas, et teenuseosutaja oli puuduse kõrvaldanud ning lõpetas järelevalvemenetluse.

6.3. Ettekirjutuse kontroll

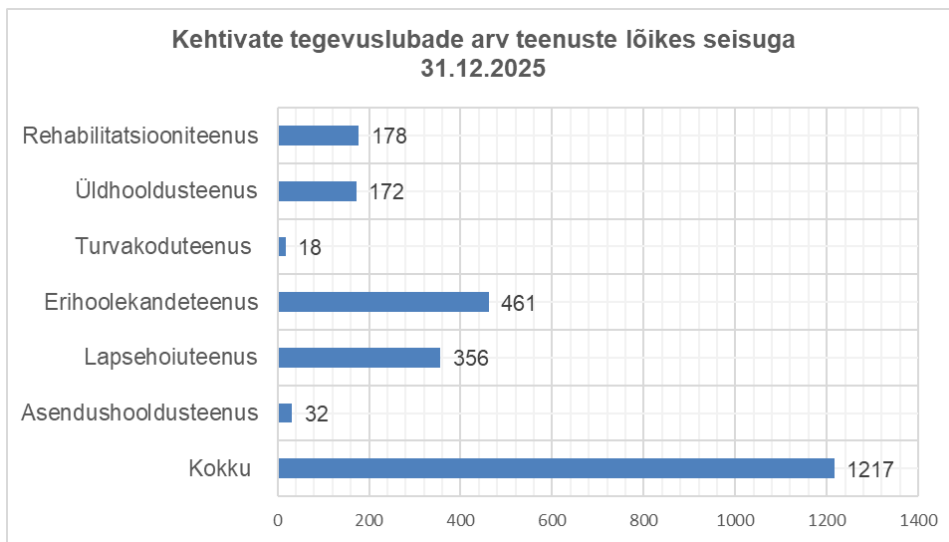
2025. aastal kontrolliti ettekirjutuse täitmist OÜ Esteetika ja tantsukoolis (Tiki-Triki eralasteaed). Ettekirjutuse täitmise kontrolliga tuvastas SKA, et teenuseosutaja täitis ettekirjutuse täies ulatuses ning lõpetas järelevalvemenetluse.

SKA juhtis teenuseosutaja tähelepanu asjaolule, et lapsehoid ja koolieelne lasteasutus on olemuslikult erinevad teenused. Koolieelne lasteasutus on õppeasutus, mis pakub koolieast noorematele lastele nii hoidu kui ka alushariduse omandamise võimalust. Koolieelses lasteasutuses peab töötama vastava haridusega pedagoogiline personal, kes toetab lapse arengut ja haridusteed. Lapsehoiuteenus seevastu on sotsiaalteenus, mille eesmärk on toetada last kasvatava isiku toimetulekut või töötamist ning vähendada lapse erivajadusest tulenevat hoolduskoormust.

Arvestades nende teenuste erinevust, soovitas SKA asutusel oma töökorralduses järgida selge eristamise põhimõtet ja tagada, et lapsevanemad ja teenuse kasutajad mõistaksid, kas neile pakutav teenus on hariduslikku laadi (koolieelne lasteasutus) või sotsiaalteenus (lapsehoiuteenus).

7. Kokkuvõtte majandustegevuse registri toimingutest seisuga 31.12.2025

Majandustegevuse registris menetletakse erinevate teenuste tegevuslubasid. Kehtivaid tegevuslubasid kokku ja teenuste kaupa on järgmiselt.

Tabel 4. Tegevuslubade arv

SKA teeb järgmisi toiminguid: esitatud taotluste kontrollimine, taotluste tagastamine puuduste kõrvaldamiseks, registriandmete parandamine, uue tegevusloa väljastamine, üldõigusjärglasele tegevusloa üleandmine ja majandustegevusest loobumise kinnitamine.

7.1. Kokkuvõtvalt teenuse liikide omapärasust

Erihoolekandeteenus:

MTRi kaudu automaatteavitust teenuseosutajale teatega tegevusjuhendaja haridusnõuete mittetäitmise kohta toimub regulaarselt, kui tegevusjuhendaja tegevusloale sisestamisest on möödunud kaks aastat. Sellega kaasneb andmete korrigeerimine. Korrigeerimist tekib seetõttu, et teenuseosutajad on tegevusloal andmed sisestanud juhuslikult erinevate koolituste väljade alla (nt määruse alla lisatakse tegevusjuhendaja koolituse läbimise tunnistus, jmt). Seetõttu on jätkuvalt palju e-kirja teel ja telefonitsi päringuid, mis vajavad menetleja selgitusi ja tegevuslubade muutmise taotluste tagasi saatmist. Kuid oluline on see, et taotluste tagasisaatmine vähenes võrreldes 2024. aastaga 22-lt 13.9%-ni.

Rehabilitatsiooniteenus:

Rehabilitatsiooniteenuse osutajad muutsid 2025. aastal oma ettevõtete staatust (nt MTÜ-d muudeti OÜ-ks), sellest tekkis MTRis tegevuslubade üleandmine. Tegevuslubade muutmise taotlusi oli samas mahus võrreldes 2024. aastaga, kuid tendents oli seotud tegevuskohtade lisamisega juba olemasolevale tegevusloale.

7.2. Lapsehoiuteenuse ümberkorraldamine lastehoiuks

Alusharidusseaduse (AHS) § 53 alusel jätkub alates 01.12.2025 lapsehoiuteenuse osutamine Haridus- ja Teadusministeeriumi haldusalas. 2025. aastal teavitati lapsehoiuteenuse osutajaid eesseisvast muudatusest ja jagati infopäeval edastatud materjali. Virtuaalsed infotunnid toimusid 20.03.2025 ja 26.09.2025.

AHS kohaselt oli lapsehoiuteenuse osutajatel võimalus majandustegevuse registri (MTR) kaudu määrata lapsehoiuteenuse osutamine, kas jätkatakse Haridus- ja Teadusministeeriumi haldusalas „Lastehoiu pidajana“ või „Suure hooldus- ja abivajadusega lapse hoiu teenuse“ osutajana Sotsiaalministeeriumi haldusalas. MTR-is avati teenuse valiku märkimise võimalus teenuse osutajatele märtsis 2025. 1. detsembriks oli teenuse valiku teinud ca 100 teenuse osutajat, sh 57 olid märkinud „Suure hooldus- ja abivajadusega lapse hoiu teenuse“. Alates

märtsist toimusid regulaarsed kohtumised Sotsiaalministeeriumi, Haridus- ja Teadusministeeriumi ja Sotsiaalkindlustusameti vahel.

Kõigi teenuste osas tähelepanekud

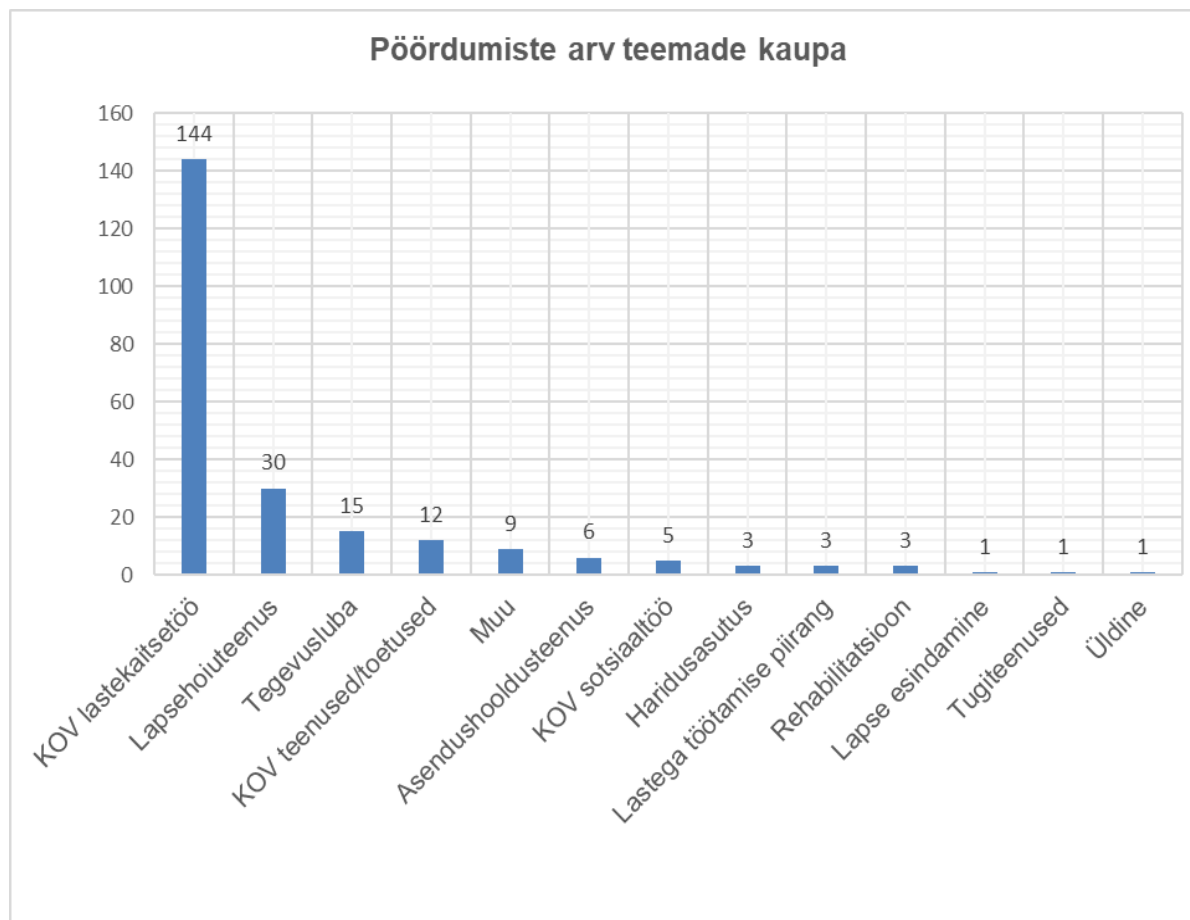
Töötajad vahetuvad sageli ja enamasti on vaja teha registriandmete parandusi. Asutusepoolne andmete sisestamine on väga erinev, enamasti lisatakse andmed juhuslikult andmevälja sisu lugemata ja poolikult. See suurendab halduskoormust mõlemale osapoolele.

8. Pöördumiste lahendamine

2025. aastal lahendas SKA üldosakonna järelevalve talitus kokku 534 pöördumist, millest 264 olid seotud lastekaitsetöö, lastele osutatavate sotsiaalteenuste ja/või -toetustega ning 270 täisealistele osutatavate sotsiaalteenuste ja/või -toetuste maksmisega.

8.1. Pöördumised lastega seotud teemades

2025. aastal lahendati 264 pöördumist lastega seotud teemades, unikaalseid pöördujaid registreeriti 178 korral.

144 pöördumist tehti seoses KOV lastekaitsetöö valdkonnaga, sh 28 pöördumist, millega taotleti järelevalve algatamist. Pöördumised puudutasid valdavalt lastekaitsetöötaja tegevust, juhtumikorralduse sisu ja lastekaitsetöö kvaliteedi küsimusi. Mitmes pöördumises tõstatati

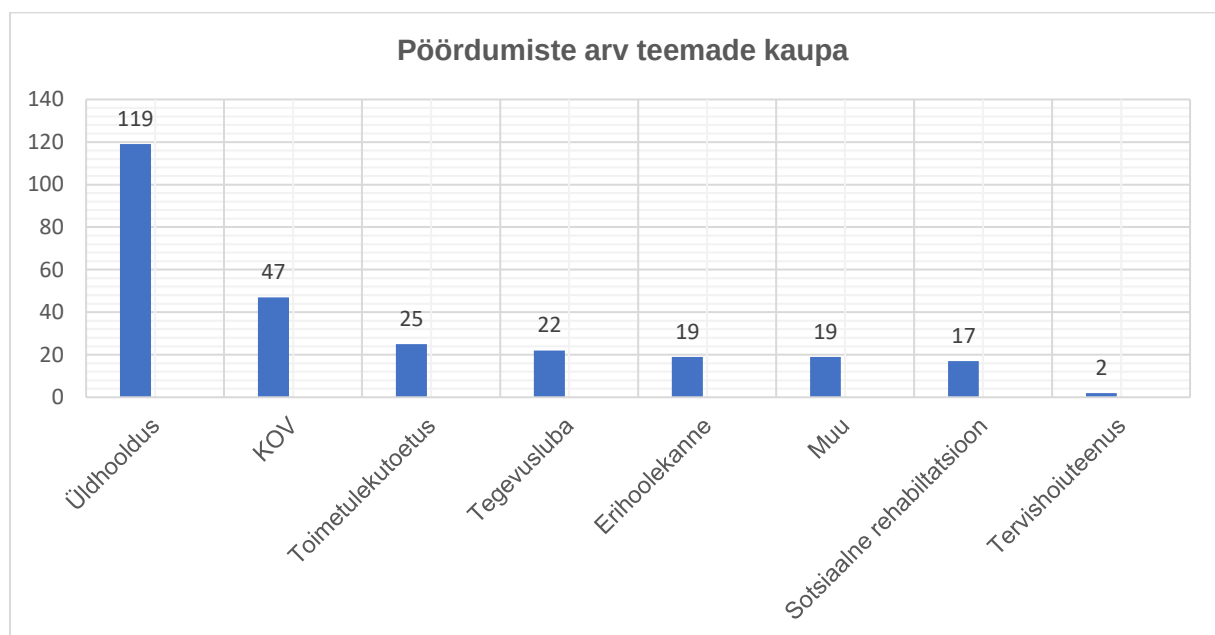
lapse turvalisuse ja vaimse tervise teema (sh koolikiusamise ja vägivalda juhtumid) ning leiti, et lastekaitsetöötaja tegevus ei olnud juhtumis piisav. Lisaks tõstatati küsimusi lastekaitsetöötaja haridus- ja kutsenõuete täitmise kohta. Pöörduti ka andmekaitse ja STAR-infosüsteemi kantud teabe õiguspärase kasutamisega seotud küsimustes.

Pöördumistele vastamisel tehti koostööd SKA laste heaolu osakonnaga ning küsiti lisainfot KOVilt. **Pöördumiste alusel algatati järelevalve ühel korral, lisaks võeti poolelioleva järelevalvemenetluse ajal analüüsi neli juhtumit.** Pöördumisest lähtuv sisend järelevalve algatamiseks võeti järelevalve plaani ühel korral. Ühele KOVile, kelle töös leiti puudujääke, saadeti märgukiri. Samuti saadeti märgukiri ühele KOVile ja erialaliidule lastega töötamise piirangu kontrollimiseks.

Lapsehoiuteenuse osutamisega seotud küsimustes pöörduti 30 korral. Üle poolte pöördujatest olid teenuse osutamisega seotud isikud, kes soovisid SKA-le anda teavet majandustegevuse lõpetamise, tegevusloa muutmise; esitati küsimusi seoses tegevuse jätkamisega (uus alusharidusseadus). Lapsehoiuteenuse osutamise kvaliteediga pöörduti ühel korral.

8.2. Täisealistele osutatavad sotsiaalteenused ja toetused

2025. aastal lahendati 270 pöördumist, mis olid seotud täisealistele isikutele sotsiaalteenuste osutamise ja sotsiaaltoetuste maksimisega; unikaalseid pöördujaid registreeriti 189 korral. Järelevalvemenetluse algatamist taotleti laekunud pöördumistes 18 korral.

119 korral pöörduti üldhooldusteenuse osutamisega seotud küsimustega. Pöördumistest nähtub, et kesketeks probleemideks on teenuse kvaliteet, ohutus, teenusesaaja väärkohtlemise kahtlus. Märkimisväärne osa pöördumistest puudutab teenuse osutamise lepingust tulenevaid osapoolte vaidlusi (nt teenuse hinnatõus). Süsteemselt kerkivad esile ka personaliga seotud küsimused, sealhulgas töötajate vähesus ja kvalifikatsioon. Järelevalve algatamist sooviti kaheksal korral. **Pöördujate esitatud asjaolusid ja juhtumipõhist teavet silmas pidades algatati järelevalve viies hooldekodus.**

Toimetulekutoetuse (TTT) taotlemisega seoses esitati 25 pöördumist 14 unikaalse pöörduja poolt. Pöördumiste korduvaks sisuks oli taotlejate rahulolematuse kohaliku omavalitsuse üksuse haldusakti ning selle põhjendustega. Kolm pöördujat soovisid järelevalve läbiviimist ja tõid põhjusena välja asjaolu, et KOV ei ole TTT piirmäärasid muutnud; isiku TTT taotlust ei ole rahuldatud; KOV on TTT määramisega viivitanud.

8.3. Metoodika

SKA tutvub pöördumises viidatud juhtumi materjalidega, kasutades järgmisi võimalusi:

- selgitustaotluse/infopäringu küsimine kohalikult omavalitsuselt või asutuselt, kelle suhtes pöördumine on tehtud;
- vestlus juhtumikorraldajaga ja/või asutuse/üksuse juhiga;
- juhtumi menetlemise analüüs sotsiaalteenuste- ja toetuste andmeregistri STAR andmetele tuginedes;
- vestlus pöördujaga.

Pöördumiste lahendamisel tugineb SKA muuhulgas järgmistele praktikatele ja seisukohtadele:

- pöördumiste lahendamisele kaasatakse vajadusel SKA sisuosakondi ning üldosakonna õiguse talitust;
- **SKA ei saa hinnata, kas KOV lastekaitse- või sotsiaaltöötaja on olnud juhtumipõhiselt objektiivne või mitte, ehk kui hästi ta on oma ülesandeid täitnud.** SKA pädevuses on riikliku ja haldusjärelevalve teostamine seaduse nõuete täitmise üle. Töötaja oskuste ja pädevuse osas tuleb pöörduda vaidega KOVi poole, kes kontrollib oma teenistujate tegevuse seaduslikkust;
- **SKA-l ei ole õigust ega pädevust sekkuda kohtumenetlusse.** Vastavalt tsiviilkohtumenetluse seadustiku § 333 lõikele 1 on kohtumenetluse osalistel õigus kohtumenetluse käigus esitada vastuväide kohtu tegevuse kohta menetluse juhtimisel või menetlussätete rikkumise kohta. Kõik juhtumiga seotud vastuväited saab pöörduja kohtumenetluse osalisena esitada otse kohtule;
- järelevalvemenetluse algatamine ja konkreetse meetme kohaldamine on SKA kui korrakaitseorgani kaalutlusõigus. **Seetõttu ei saa isik nõuda menetluse algatamist või meetme kohaldamist.** Küll aga saab isik nõuda, et SKA teostaks vigadeta kaalutlusõigust;
- SKAle esitatud pöördumised on üheks sisendiks laiapõhjaliste ja juhtumiüleste järelevalvete planeerimisel.
- pöördumiste lahendamisel lähtutakse 2025. aasta järelevalve talitusele koostatud pöördumiste hindamise töövahendist.

9. Järelevalve talituse tegevused ESF TAT projektis „Laste ja perede toetamine“ 2025. aastal

9.1. KOV lastekaitsevaldkonna tagasiside kogumise metoodikate arendamine

2025. aasta II poolaastal sai lastekaitse valdkonnas enim kasutatavate kvaliteedijuhtimissüsteemide ja kontrollraamistike ning 360 kraadi tagasiside praktikate võrdlev analüüs ja kokkuvõte teostatud ning lahenduskohad KOV-ides kasutatavuse osas leitud. Samuti vaadeldi tõhususe, efektiivsuse ja IT võimaluste kaardistamise vaates Rakvere Linnavalitsuse lastekaitse valdkonnajuhi ametniku töölauda ning erinevaid protsesse, mida valdkonna juht tööülesande raames läbi käib. Läbi erinevate projekti tegevuste (miniüuring, intervjuud KOV valdkonnajuhtidega, KOV valdkonnajuhtide töövarjutamine) sai valmis KOV iseteeninduskeskkonna SPOKU tagasiside ja kaebuste menetlemise lisavõimaluste analüüs, mille raames pakuti lahendusvariante ja soovitusi arendamis- ja aruteluküsimustes. Lisaks

osales SKA üldosakonna ekspert juhtumikorraldusmudeli SofS („Turvalisuse märgid“ inglise keeles Signs of Safety) piloteerimisel, koolitustel ja töörühmade aruteludes.

9.2. Lastekaitse valdkonna järelevalve spetsialistide pädevuse tõstmine

Perioodil 01.07.2025 - 31.12.2025 korraldati järgnevaid koolitusi, seminare ja koostööpäevi:

1. 29.08.2025 koostööseminar lapse hooldusõiguse ja suhtluskorra teemadel, kus jagasid kogemusi Viru Maakohtu esimees, vandeadvokaat, Õiguskantsleri Kantselei laste ja noorte õiguste osakonna vanemnõunik ja SKA LHO lastekaitsetöö toetamise talituse juhtivspetsialist;
2. 30.10.2025 käitumis- ja neuropsühholoogia alane koolitus (Kristel Päll, OÜ Terviseteraapia);
3. 11.11.2025 SKA üldosakonna järelevalve talituse juhtide koostööseminar, kus said kokku osakonna juhataja, erinevate talituste juhid ja personalipartner;
4. 04-05.12.2025: Haldusmenetluse koolitus (Kaira Berenstrauch, SKA); Meeskonnatöö koolitus (Bonifatiusse Gild MTÜ); Kirjahäki praktiline koolitus (Ebeli Pirso, Koolituskorralduse OÜ);
5. 10.12.2025 koostööpäev lapse hooldusõiguse ja suhtluskorra teemadel (järg 29.08.2025 koostööseminarile), kus jagasid kogemusi vandeadvokaat, kohtutäitur, õiguspsühholoog ja Viru Maakohtu esimees.

KJoolituste, seminaride ja koostööpäevade tulemusel saadud teadmised toetavad järelevalve spetsialiste igapäevatoos (sh nõustavat osa järelevalves), aitavad arendada erialaseid oskusi, ennetada läbipõlemist ja pingetega toimetulemist, tugevdavad meeskonnatööoskusi ning tõhustavad koostööd. Koostööpäevade raames omandatud rakendatakse koostöös erinevate osapooltega ning saadud sisend on ühtlasi edastatud KOV eestkoste (lapsed ja täiskasvanud) teabepäeva korraldamiseks.

9.3. Raskete tagajärgedega lõppenud lastekaitsejuhtumite analüüsimetoodika arendamine

Analüüsimetoodika arendamiseks moodustati 19.02.2025 SKA peadirektori käskkirjaga töörühm poliitikakujundajatest ja praktikutest. 2025. aasta septembris toimusid töörühma koosseisus muudatused (lisandus uus töörühma juht ja neli uut töörühma liiget). 2025. aastal toimus kokku kaheksa kohtumist (I poolaastal neli ja II poolaastal neli). Protsessi käigus said töörühma liikmed muuhulgas tutvuda üheksa Eesti ja kahe välismaa analüüsimetoodikaga (mais tutvuti kahe ja septembrist detsembrini üheksa metoodikaga). 12.12.2025 toimus esimene kontaktkohtumine, kuhu kutsuti eksperdina Tallinna Ülikooli sotsiaaltöö dotsent, kellest sai uus töörühma liige. 2025. aasta detsembri kohtumine oli planeeritud kohtumisest pikem, kuna seal vaadati veelkord analüüsimudelit üle ning viidi sisse olulisi muudatusi. 2025. aasta oktoobris korraldatud küsitluse tulemusel selgus, et kaks töörühma liiget ei saa 2026. aastal töörühma tööga jätkata ja veel üks liige teatas lahkumisest 29.12.2025, mistõttu tuleb otsida lahkunud liikmete asemele uued ja töörühma koosseisus veelkord muudatusi tegema. Esialgse plaani järgi pidi töörühm aasta lõpuks katsetama analüüsimetoodikat ühe juhtumi puhul, kuid töörühma juhi vahetuse tõttu ei õnnestunud seda teostada, mistõttu jätkatakse töörühma kohtumistega ka 2026. aasta I poolaastal, et töörühma eesmärgid saaksid saavutatud.

9.4. KOV lastekaitse järelevalve riskimudeli väljatöötamise hange

07.07.2025 avaldas riigihangete register riigihanke teate „KOV lastekaitse korralduse ja lastekaitsetöö üle tehtava haldusjärelevalve riskimudeli väljatöötamine Sotsiaalkindlustusametile“ ja pakkumuste esitamise tähtpäevaks laekus üks pakkumus

pakkujalt AS PricewaterhouseCoopers Advisors (PwC). 22.08.2025 sõlmiti SKA ja PwC töövõtuleping. Töö sai alguse 03.09.2025 eel- ja 10.09.2025 avakohtumistega lepingu poolte vahel. Seejärel toimus viis intervjuud erinevate osapooltega: SKA, SoM, KOV ning Inglismaa ja Soome esindajatega. Projekti vältel leidsid neljal korral aset ka juhtrühma kohtumised. 03.11.2025 toimus koosloomeseminar, kus osalesid SKA, SoM ja PwC esindajad. Allkirjastatud lõpparuande esitas PwC SKA-le 17.11.2025. 11.12.2025 toimus riskimudeli testimise koolitus SKA tavakasutajatele ja tehnilisele toele. 12.12.2025 andis PwC SKA-le üle KOV lastekaitse järelevalve riskimudeli tööriista ning koolitus- ja juhendmaterjalid, mida saavad spetsialistid edaspidi oma igapäevatoös kasutada ja vastavalt vajadusele andmetega uuendada.

9.5. Järelevalve talituse projektitegevused ESF TAT projektist „Pikaajalise hoolduse kättesaadavuse ja kvaliteedi parandamine“ 2025. aastal

Järelevalve tõhustamise eesmärgil korraldati 2024. aastal riigihange riskimudeli koostamiseks. Eesmärgiks, et analüüs võimaldaks esile tuua kohalikud omavalitsused, mille puhul on risk, et haldusaktide õiguspärasus, kättesaadavus, sotsiaalteenuste kvaliteet ning riigi poolt sotsiaalhoolekandeks eraldatud sihtotstarbeliste vahendite kasutamine ei vasta õigusaktides sätestatule. Riigihange „KOV täisealisele suunatud sotsiaaltöö korralduse ja osutatavate teenuste üle tehtava haldusjärelevalve riskimudeli väljatöötamine Sotsiaalkindlustusametile“ luhtus.

09.10.2025 avaldas Riigi Tugiteenuste Keskus kordushanke avatud hankemenetluses „Haldusjärelevalve riskimudeli väljatöötamine KOV-i poolt täisealistele isikutele korraldatavate sotsiaalteenuste korraldamise ja kättesaadavuse kontrollimiseks Sotsiaalkindlustusametile“ eesmärgiga välja töötada riskimudel kohaliku omavalitsuse (KOV) üksuste poolt täisealistele isikutele korraldatavate sotsiaalteenuste korraldamise ja teenuste kättesaadavuse üle tehtava haldusjärelevalve valimi koostamiseks. Koostatav riskimudel võimaldab esile tuua kohaliku omavalitsuse üksused, mille puhul on risk, et sotsiaalteenuste korraldus ning kättesaadavus ei vasta õigusaktides sätestatule. Pakkumuste esitamise tähtajaks 10.11.2025 kella 12:00 laekus neli pakkumist. 2025. aasta lõpul hinnati pakkumisi ning 2026. aastal hakatakse koostama riskimudelit.

Järelevalve tõhustamise eesmärgil valmistati ette riigihange, et välja töötada metoodika väljaspool kodu osutatava ööpäevaringse üldhooldusteenuse osutajate avalikustatud (avalikustamise kohustus SHS § 221 lg 6) hoolduskulude (hoolduskulud, SHS § 22¹ lg 2) ning kohalike omavalitsuste (KOV) kehtestatud SHS § 22¹ lg 2 nimetatud kulude tasumise piirmäär (piirmäär, SHS § 22¹ lg 3) kontrollimiseks. Metoodika eesmärgiks on hinnata, kas hooldekodu poolt avalikustatud hoolduskulud vastavad tegelikkusele ja seda, kuidas hoolduskulude muutused avalduvad hoolduspersonali arvu kasvus ja töötajate palkades. Samuti sooviti metoodikaga kontrollida KOV kehtestatud piirmäärasid, et selgitada välja, kas piirmäär on kehtestatud selliselt, mis tagab teenuse kättesaadavuse ega piira teenuse saajale teenuse kättesaadavust.

Riigi Tugiteenuste Keskus avaldas avatud hankemenetlusena riigihanke „Väljaspool kodu osutatava üldhooldusteenuse hoolduskulude ja piirmäär järelevalve metoodika väljatöötamine Sotsiaalkindlustusametile“ 30.06.2025. Pakkumuste esitamise tähtajaks 29.07.2025 kella 11ks pakkumusi ei esitatud ning hange lõpetati lepinguta.

Augustis-septembris 2025 viidi läbi turu-uuring, mis saadeti 11-le asutusele, eesmärgiga hanke tingimusi vajadusel täpsustada ja/või tehnilist kirjeldust kohandada. Turu-uuringust lähtuvalt korrigeeriti hankedokumente, mis saadeti riigihanke ettevalmistamiseks Riigi Tugiteenuste Keskusele. Riigihange avaldatakse eeldatavalt 2026. aasta alguses.

10. Sotsiaalkindlustusameti üldosakonna järelevalve talitus numbrites

SKA üldosakonna järelevalve talituses on 16 ametikohta, millest kaks on hetkel täitmata. Talituse eesotsas on juhataja, tiimijuhtideks on kaks juhtivspetsialisti ning üks juhtivspetsialist on projektitegevuste juhtimiseks ja koordineerimiseks. Järelevalveid viivad läbi kaheksa peaspetsialisti. Hetkel on täitmata üks peaspetsialisti ja üks üldkomponentide omaniku ametikoht, üks peaspetsialist tegeleb järelevalve arendustegevustega ja üks peaspetsialist tegevuslubade menetlustegevustega.

Meeskond jaguneb valdkonnapõhiselt kaheks: lastekaitse ja laste teenustega seotud valdkond ja täisealiste sotsiaalteenuste järelevalve. Täisealiste sotsiaalteenuste järelevalve meeskond jaguneb oma tööalas omakorda kaheks: KOV sotsiaalteenuste järelevalve (kaks peaspetsialisti) ja täisealiste sotsiaalteenuste järelevalve (kolm peaspetsialisti ja juhtivspetsialist).

Lastekaitse ja laste teenustega seotud valdkonnas viivad järelevalvet läbi kolm peaspetsialisti ja juhtivspetsialist, kõigil nimetatud valdkonna ametnikel on sotsiaalvaldkonna kõrgharidus ja pikaajaline töökogemus SKAs.

Arvulisi näitajaid:

- 2025. aastal viis lastekaitse ja laste teenuste järelevalve tiim läbi kohalikes omavalitsustes 23 esmast järelevalvet, 11 järelkontrolli ja 4 ettekirjutuse täitmise kontrolli;
- vesteldi 139 KOV ametnikuga;
- analüüsiti sotsiaalteenuste ja -toetuste andmeregistris (STAR) üle 350 juhtumi, mis puudutas 552 last;
- KOV lastekaitsetöö järelevalves tuvastati kokku 180 seadusest tulenevate nõuete rikkumist (järelevalve läbiviimisel 139 ja järelkontrollides 41);
- KOV sotsiaalteenuste järelevalve käigus viisid peaspetsialistid 2025. aastal läbi 18 KOVis 76 vestlust ja analüüsiti 246 menetlust. Kokku tuvastati kolm rikkumist ja tehti neli ettekirjutust;
- 2025. aastal viidi läbi 43 üldhooldusteenuse järelevalvet. Kokku käidi paikvaatlustel 54 tegevuskohas üle Eesti, tutvudes 286 hooldusplaaniga, vesteldi 349 valdkonna töötaja ja teenuseosutaja lähedasega ning küsiti tagasisidet teenuseosutamise kohta kohalikust omavalitsusest 93 korral.